

ВІСНИК ПРОФОСВІТИ

Видається з 1992 року,
як зареєстроване видання - з січня 1994 року

Квітень 2021 року
Виходить 2 рази на місяць

Спецвипуск № 7-8

Орган Науково-методичного центру професійно-технічної освіти у Харківській області

23 квітня 2021 року

ЧИТАЙТЕ У НОМЕРІ

- ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УМОВ ДЛЯ ІНТЕГРАЦІЇ УЧНІВ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС ЗП(ПТ)О
- ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ КОНФЛІКТІВ У СПІЛЬНІЙ НАВЧАЛЬНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ ЗП(ПТ)О ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ
- ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД ДІЯЛЬНОСТІ ЦЕНТРУ КАР'ЄРНОГО РОЗВИТКУ ДІПТНЗ «ХАРКІВСЬКЕ ВИЩЕ ПРОФЕСІЙНЕ УЧИЛИЩЕ СФЕРИ ПОСЛУГ»
- ПРОФІЛАКТИКА БУЛІНГУ У РАМКАХ ТИЖНЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ
- ПРОГРАМА ПРОФІЛАКТИКИ НАВИЧОК ВІДПОВІДАЛЬНОЇ І БЕЗПЕЧНОЇ ПОВЕДІНКИ УЧНІВ ДНЗ «ІЗЮМСЬКИЙ РЕГІОНАЛЬНИЙ ЦЕНТР ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ»
- РОЛЬ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ СЛУЖБИ ДНЗ «РЕГІОНАЛЬНИЙ ЦЕНТР ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ БУДІВНИЦТВА ТА ПРОМИСЛОВОСТІ» У ФОРМУВАННІ БЕЗПЕЧНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА
- ЦІННІСНО-ОРІЄНТАЦІЙНА ЄДНІСТЬ ПЕДАГОГІЧНОГО КОЛЕКТИВУ ЯК ПЕРЕДУМОВА УСПІШНОЇ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
- ФОРМУВАННЯ МЕДІАКУЛЬТУРИ ПІДПІТКІВ ТА РОЗВИТОК ЇХ ОСОБИСТОСТІ

ПСИХОЛОГІЯ - одна з наймолодших наук, однак, завдяки грамотній роботі психолога, у світі стає більше щасливих людей, які вірять в свої сили і вміють перемагати свої слабкості. Хороший психолог може надати неоціненну підтримку у важкій ситуації і допомогти досягти великих життєвих висот!

ШАНОВНІ КОЛЕГИ!

Ми від усієї душі вітаємо Вас з професійним святом - ДНЕМ ПСИХОЛОГА!

Нехай Ваші професійні навички та знання, Ваше щире і добре ставлення до людей зроблять їх життя спокійнішим, цікавішим і щасливішим!

Доброго Вам здоров'я, любові і великих успіхів у Вашій діяльності!

*З повагою колектив
НМЦ ПТО у Харківській області*

Забезпечення умов для інтеграції учнів з особливими потребами в освітній процес ЗП(ПТ)О

АЛІНА ГЕРАСИМЕНКО,
методист НМЦ ПТО
у Харківській області

Основна ідея інклюзивної освіти – від включення в заклад освіти до включення у суспільство. Спільне навчання має на меті не лише запобігти ізоляції учнів з особливими потребами від інших, але й забезпечити їх залучення до тих же соціальних груп та мати таке ж щоденне життя, коли б вона не мала жодних особливих потреб.

У грудні 2020 року соціально-психологічною службою НМЦ ПТО у Харківській області проводилось моніторингове обстеження пільгового контингенту учнів ЗП(ПТ)О. Дослідження показали, що у порівнянні з 2019 роком зменшилась кількість учнів з числа дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, на 0,5%; зменшилась кількість учнів з малозабезпечених сімей – на 0,3%, а також кількість учнів, які мають статус «Постраждали унаслідок аварії на ЧАЕС» – на 0,1%. Кількість учнів, у яких є лише один з батьків, збільшилась на 0,7%. Кількість учнів з особливими потребами, які навчаються у ЗП(ПТ)О у Харківській області, збільшилась на 0,4%.

Усі ці учні навчаються за професією відповідно до медичних показників. Разом з тим, фізичні та розумові обмеження значно погіршують їх участь у суспільному житті, негативно позначаються на особистісному розвитку, викликають почуття неспокою, невпевненості у собі. У таких учнів через відсутність стійкої довіри до соціального оточення й усвідомлення своєї непотрібності на ринку праці блокується особистісний розвиток. Тому ця категорія здобувачів освіти у процесі соціальної адаптації та інтеграції в суспільство потребує постійного соціально-психологічного супроводу як у період навчання, так і у позаурочній діяльності. Цю діяльність організовують та координують соціальні педагоги та практичні психологи.

Так, у ДНЗ «Регіональний центр професійної освіти інноваційних технологій будівництва та промисловості» (далі – Центр) функціонує два відділення. Загальний контингент – 641 учень, з них: 90 учнів з особливими потребами, 38 – мають інвалідність. Цей заклад

Освіта: Харківський національний педагогічний університет ім.Г.С.Сковороди, 2006 рік

Кваліфікаційна категорія: «спеціаліст вищої категорії»

Стаж роботи: 24 роки

Кредо: «Світ - це дзеркало, і воно повертає кожному своє власне зображення.

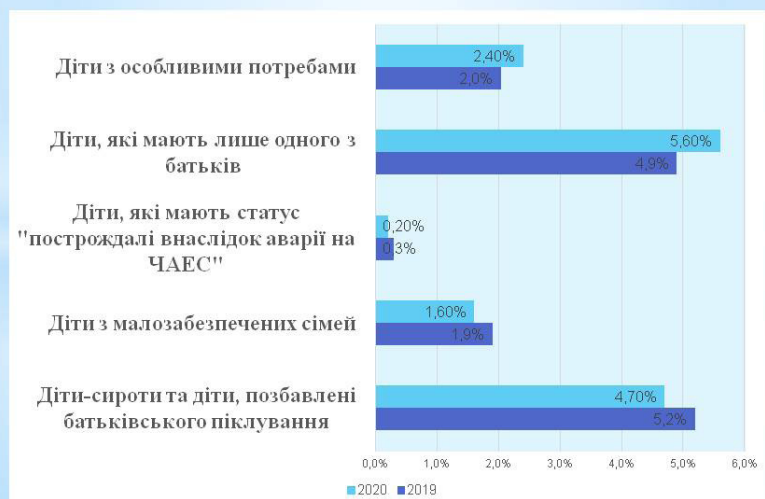
Хочеш змінити світ - почни з себе»

освіти здійснює інклюзивну освіту і вже має певні успіхи. Наприклад, з метою вирішення проблеми розширення професійно-педагогічного профілю викладача в напрямі розвитку його інклюзивної компетентності педагога Центру організували та провели тренінг із залученням фахівців з питань інклюзивної освіти на тему: «Інклюзія для творчого навчання. Принципи, практики, обмін досвідом».

Практичний психолог Центру, Юлія ПОРУНКОВА, педагог, який приділяє значну увагу впровадженню інклюзивної освіти, намагається створювати необхідні умови для повноцінного навчання та розвитку учнів з особливими потребами в інклюзивних групах закладу, ділиться власним досвідом роботи з колегами не тільки на обласному, а і на міжнародному та всеукраїнському рівні.

У жовтні 2019 року Юлія Олександрівна представила досвід роботи на міжнародній конференції

Моніторинг пільгового контингенту серед учнів ЗП(ПТ)О Харківської області

«Інклюзивна освіта та реабілітація»; у жовтні 2020 року брала участь у всеукраїнському вебінарі на тему: «Досвід колег щодо впровадження інклюзивних підходів у ЗП(ПТ)О». Також неодноразово брала участь в обласних заходах: у січні 2019 року в обласній науково-методичній Інтернет-конференції для керівних та педагогічних працівників ЗП(ПТ)О «Інноваційне освітнє серед-

овище як фактор розвитку компетенцій майбутнього кваліфікованого робітника»; у червні 2019 року на педагогічних читаннях розповідала про основи взаєморозуміння, комунікацію учнів з особливими потребами: як навчати, виховувати, спілкуватися?

Бібліотекар Центру Наталія ДАНИЛОВА теж підключилась до втілення в життя інклюзивних про-

грам, що сприяють гуманізації всього суспільства: створено бібліотерапевтичний центр для учнів з обмеженими можливостями, який названо «BIBLIO-ART майстерня». Основне завдання майстерні – соціальна адаптація та розвиток творчих здібностей «особливих» учнів. Відвідування майстерні дає широкі можливості для розвитку вміння уявляти, фантазувати, розвивати конструктивне мислення, рухову та зорову пам'ять, дрібну моторику пальців рук.

Соціальна адаптація учнів з функціональними обмеженнями – це складний процес, що потребує переорієнтації, насамперед, у напрямі розробки методології і методики соціально-педагогічної моделі соціальної роботи. Соціальний педагог Центру Неллі ДУДАРЬОК розробила програму соціальної адаптації учнів з особливими потребами, мета якої є формування навичок спілкування, самообслуговування та організації побуту. На заняттях підлітки вчаться опанувати навички організації харчування, забезпечення себе прожитковим мінімумом, взаємодії з широким соціумом, організації вільного часу, створення і збереження власної сім'ї тощо.

У ДНЗ «Регіональний механіко-технологічний центр професійної освіти Харківської області» функціонує три відділення, які знаходяться у м.Харкові, у м.Мерефі та в селищі Рокитне. У 2020/2021 н.р. у даному закладі освіти здобувають робітничу професію 1272 учні, з них: 63 особи з особливими освітніми потребами.

Учні, випускники шкіл-інтернатів, які мають особливості психофізичного розвитку, навчаються за професіями «Штукатур» та «Озеленювач». Для

занять створено кабінети, майстерні, спортивні зали, які облаштовані сучасною технікою. Для проведення психокорекційної роботи з цими учнями створено кабінет, обладнаний м'якими та комфортними меблями, які були розроблені спеціально для даної категорії учнів, з урахуванням їх потреб та особливостей.

З метою забезпечення системної психологічної допомоги учням під час освітнього процесу практичний психолог Центру Марина ЗИНОВА розробила програми корекції комунікативних навичок учнів з особливими освітніми потребами в період адаптації до навчання та корекції адаптаційних

навичок учнів при працевлаштуванні.

Керівник гуртка Поліна ІЛЬНИЦЬКА розробила програму занять «Умілі руки», мета якого є розвиток

творчих здібностей. Заняття сприяють розвитку пам'яті, уваги, дрібної моторики рук. А кожне свято, яке готують керівники гуртків художньої самодіяльності, налічує декілька номерів за участю учнів з особливими потребами.

Отже, реалізація інклюзивного навчання у системі професійної (професійно-технічної) освіти дає змогу учням з особливими освітніми потребами реалізувати свій потенціал у навчанні, поліпшити навички у спілкуванні з однолітками, здобути робітничу кваліфікацію, а створення певних умов сприяє їхньому професійному розвитку і вихованню активної життєвої позиції.

ЖАННА САКОВА,
практичний психолог

Регіонального центру професійної освіти електротехнічних, машинобудівних та сервісних технологій Харківської області

Освіта: Харківській національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2002 рік

Кваліфікаційна категорія: «спеціаліст першої категорії»

Стаж роботи: 6 років

Кредо: «Залишайся собою. Усі інші ролі вже зайняті». Ф.Ніцше

Проблема конфлікту належить до числа проблем, що мають глобальний характер, до того ж її актуальність останнім часом істотно зросла у зв'язку із значним загостренням конфліктів в усьому світі. Згідно з сучасними поглядами конфлікт вважається неминучим

Психологічні особливості конфліктів у спільній навчальній діяльності учнів ЗП(ПТ)О та шляхи їх вирішення

явищем і охоплює найрізноманітніші аспекти буття як окремої людини, так і суспільства загалом. Він має різноманітні вияви і є предметом багатьох наук, серед яких, як вважають фахівці, домінуюче місце посідає психологія.

Можна виділити декілька основних напрямків дослідження проблеми конфлікту. Це, передусім, теоретико-методологічні праці, що відображають різні наукові підходи до тлумачення сутності конфлікту та основних його функцій (Г.М.Андрєєва, А.І.Шипілов, О.М.Бандурка, Д.Річардсон, О.І.Донцов, М.І.Пірен, Дж.Рубін та ін.; Е.А.Уткін, З.Фройд, Н.І.Фригіна). Значну кількість досліджень присвячено аналізу конфліктів у педагогічній діяльності (О.Балл, Г.С.Костюк, С.Г.Максименко, В.О.Тюрина).

Значно менше уваги приділено аналізу конфліктів у дитячому, підлітковому і юнацькому віці. Це стосується проблеми конфліктів у процесі навчальної діяльності (В.В.Андрієвська, А.К.Дусавицький; С.Костюк та ін.; С.Д.Максименко, Г.А.Цукерман та ін.). Майже не досліджено психологічні особливості конфліктів старшокласників у

процесі спільної навчальної діяльності, їхні причини і види, вплив на процес і результати діяльності, а також основні психологічні фактори, що зумовлюють характер цього впливу.

У психолого-педагогічній літературі доказано, що конфлікти у процесі спільної навчальної діяльності (навчальні конфлікти) мають специфічні особливості, що зумовлено специфікою навчальної діяльності, місцем спільної навчальної діяльності в навчальній системі й індивідуальними особливостями суб'єктів навчальної діяльності (особливо, когнітивної сфери, а також недостатнім рівнем умінь спільно працювати, конфліктної і браком комунікативної компетентності) тощо.

При аналізі конфліктів у навчальній діяльності учнів ЗП(ПТ)О необхідно враховувати, насамперед, аспект їх спільної діяльності, в контексті якої вони відбуваються. Як відомо, розрізняють такі два аспекти: предметний (діловий) і міжособистісний. Згідно з цим виокремлюють два типи конфліктів: предметно-ділові і особистісно-прагматичні (міжособистісні у вузькому значенні). У рамках першого типу кон-

фліктів виділяють: а) предметні (когнітивні) і б) організаційні. Розрізнення їх зумовлено тим, що перші зумовлені когнітивною, а другі – поведінковою несумісністю.

Навчальним конфліктам властиві певні психологічні особливості. Вони зумовлені, по-перше, специфічними відмінностями внутрішньогрупових конфліктів від інших. Мала навчальна група є неформальним угрупованням і на причини виникнення конфлікту, його перебіг і способи вирішення конфлікту тут, як і в будь-якій неформальній групі, впливає:

а) відсутність чітко регламентованого, усталеного розподілу функцій;

б) відсутність формального керівника, функції якого здійснює лідер;

в) на відміну від спільної (кооперативної) виробничої діяльності, де технологічні умови задають певні вимоги до спеціалізації, тут кожен член групи повинен бути, образно кажучи, «фахівцем широкого профілю», тобто вміння виконувати всі дії із розв'язування навчальних задач.

По-друге, вони відбуваються в процесі спільної навчальної діяльності: на відміну від виробничої, наукової та інших діяльностей, тут найсуттєвіше значення має не розв'язок задач, а зміни в суб'єкті навчальної діяльності, передусім ті, що забезпечують досягнення найближчої мети – засвоєння способу розв'язання задач певного типу. У зв'язку з цим немає однозначної відповідності між якістю спільного продукту і досягненням мети окремими учнями.

Також у системі цілей учня часто починають відігравати все більшу роль індивідуальні цілі, які не збігаються з колективною метою, а це спонукає багатьох підлітків домагатися першості. У таких учнів з'являється когнітивний дисонанс, що впливає на їхню поведінку, а це, в свою чергу, призводить до міжособистісних конфліктів.

Істотні психологічні особливості протікання конфліктів серед учнів ЗП(ПТ)О зумовлені також місцем їх спільної навчальної діяльності в умовах сучасної системи навчання. Йдеться про те, що за існуючих умов спільна навчальна діяльність посідає незначне місце в освітньому процесі і в більшості випадків склад групи залишається незмінним.

Винятково важливе значення має те, що в навчальній діяльності, на відміну від інших видів діяльності, де тип взаємодії між членами малої групи опо-

середковується способом організації діяльності, наявна протилежна тенденція: спосіб організації навчальної діяльності опосередковується характером взаємодії між членами групи.

По-третє, сторони конфліктів – суб'єкти навчальної діяльності (учні ЗП(ПТ)О охоплюють різних за віком осіб – від підліткового віку і вище). Принципово важливим є те, що у переважної більшості учасників конфлікту ще не сформовані на належному рівні ні вміння спільно працювати, ні вміння вирішувати конфлікти.

Також у виникненні конфліктів серед учнів ЗП(ПТ)О значне місце посідають позаситуаційні фактори, особливо характер взаємовідносин між учнями, що склалися ще до їх включення у спільну діяльність. Експериментальне завдання полягає в тому, щоб дослідити психологічні особливості конфліктів серед учнів ЗП(ПТ)О, яке розроблено на підставі інтерактивної гри «Аварія корабля» К.Рудестама для вивчення групового мислення.

Учасники повинні були оцінити переваги індивідуального або групового мислення при вирішенні одного й того ж завдання та проаналізувати власну поведінку, наприклад, ступінь активності при відстоюванні власної точки зору, емоційні реакції, швидкість прийняття рішення тощо. Також за допомогою методики «Соціометрія» Дж.Морено діагностовано міжособистісні і міжгрупові відносини з метою їхньої зміни, поліпшення й удосконалювання, вивчити поведінку учнів в умовах групової діяльності та їх соціально-психологічну сумісність. У дослідженні взяли участь 95 учнів II курсу Регіонального центру професійної освіти електротехнічних, машинобудівних та сервісних технологій Харківської області. Перший етап дослідження передбачав врахування побажань учнів на підставі соціометричного тесту Дж.Морено, який проводився у групах раніше, а другий етап передбачав проведення інтерактивної гри «Аварія корабля».

Перед початком проведення методики «Аварія корабля» учнів ознайомили з інструкцією, в якій було чітко сформульовано мету навчання: навчитися розв'язувати задачі даного типу ефективним шляхом, тобто за мінімальну кількість часу. Було сказано, що результати їхньої роботи залежатимуть від показників розв'язання завдання методики кожним членом групи і що позитивно буде оцінена робота групи

лише в тому випадку, коли всі її члени зможуть розв'язати завдання методики.

Після завершення експериментального навчання з учнями проводилася бесіда. Її основна мета полягала в тому, щоб з'ясувати, як учні кваліфікують ситуації у взаємовідносинах, які з них вони вважають конфліктними, а які ні, як оцінюють власну поведінку і поведінку опонентів у конфлікті, як визначають причини конфліктів, кого вважають винним у цьому.

При аналізі даних бесіди враховувалися основні характеристики конфліктів між учнями і фактори, від яких залежить виникнення конфліктної ситуації, їх перехід у конфліктну взаємодію, а також особливості її розгортання, поведінку учасників під час конфлікту, стратегії вирішення конфлікту, його наслідки.

У результаті аналізу даних соціометричної методики було виявлено такі типи груп учнів:

► тип 1 – замкнене угруповання, до складу якого входили дуже сильні учні (лідери);

► тип 2 – замкнене угруповання (один учень сильний, три – посередні);

► тип 3 – група з позитивним ставленням кожного до всіх членів групи (всі учні сильні або дуже сильні);

► тип 4 – група з позитивним або нейтральним ставленням кожного до всіх членів групи (два учні сильні, два – посередні);

► тип 5 – група з позитивним ставленням кожного до всіх членів групи, всі члени групи посередні за успішністю;

► тип 6 – група з негативним ставленням кожного до всіх членів групи.

Попередній аналіз даних за результатами дослідження показав, що конфліктні ситуації, які відбувалися в цих групах при проведенні методики «Аварія корабля», значно відрізнялися за багатьма параметрами, однак мали й деякі спільні риси.

У процесі спільної навчальної діяльності конфлікти між учнями є типовим явищем. Вони мали місце в усіх групах, за винятком груп, до складу яких входив один сильний учень (лідер) і троє слабких. Останні виконували пасивну роль у прийнятті рішень за методикою «Аварія корабля» і були просто виконавцями. Конфлікти в інших групах значно відрізнялися причинами, перебігом і способом вирішення.

У групі типу 3 у прийнятті рішень за методикою «Аварія корабля» ви-

никали конфлікти, які мали досить гострий характер, однак у більшості завершувалися конструктивно. Це здійснювалося завдяки переведенню конфлікту в когнітивне русло. Навіть у тих групах, які становили замкнені угруповання, де міжособистісні зв'язки були міцними і ґрунтувалися на дружніх взаєминах, прийняття рішення набувало змагального характеру, однак навіть найгостріші конфлікти не призводили до дезінтеграції групи.

Інша картина спостерігалася в групах, де тип відносин між учнями був змагальним. Тут прийняття рішення розпочиналося як дискусія, дуже швидко перетворилось на міжособистісний сутички, навіть продовжувалися у подальшому протягом тривалого часу.

Найгострішими конфлікти у прийнятті рішень за методикою «Аварія корабля» були у групах, до складу яких входили учні, між якими склалися недоброзичливі взаємини. Тут конфлікти мали чітко виражений міжособистісний характер. Учасники нерідко виявляли зневажливе ставлення до опонентів, зусилля вони витрачали не на спільну діяльність, а на реалізацію домагань: нав'язати свою точку зору, принизити опонента, виглядати авторитетом в очах групи. Тут конфлікти досить часто вирішувалися деструктивно і подекуди призводили до дезінтеграції групи.

Істотним фактором, що впливав на психологічні особливості конфліктів у процесі спільної навчальної діяльності учнів ЗП(ПТ)О був рівень загальної підготовленості учнів та їхній статус у групі. Так, когнітивні конфлікти найчастіше відбувалися між сильними учнями. У групах, до складу яких входили лише сильні учні конфлікти при прийнятті спільного рішення вирішувалися конструктивно і групові рішення щодо розв'язання задачі найчастіше були оптимальними. Щоправда, цей процес дещо ускладнювався, коли члени групи вбачали в діях інших намагання стати лідером.

Картина ще більше ускладнювалася, коли слабкі учні, виявляючи незадоволення поведінкою учасників конфлікту, долучалися до нього. У таких групах подекуди спостерігалася стратегія вирішення конфлікту ухилення: один з членів групи виходив із спільної діяльності, а це, в свою чергу, призводило до дезінтеграції групи.

Ініціаторами організаційних конфліктів найчастіше виступали «рядові» члени групи, які були незадоволені сти-

лем лідерства, особливо авторитарним. Інколи такі конфлікти ініціював лідер. Це найчастіше було в тих випадках, коли один із членів групи виявляв, на думку лідера, надто велику активність, заважав працювати, не давав можливості висловити свої пропозиції іншим членам групи або ж просто відволікав їх від навчальної діяльності.

У прийнятті рішень у групах без явного лідера спостерігалися суперечливі тенденції. У деяких випадках учні намагалися уникнути відповідальності за певне рішення, внаслідок чого конфлікти були млявими, швидкоплинними. Водночас спостерігалася й інша картина: конфлікти у прийнятті рішень між ними подекуди набували значної гостроти, причому, переважно, кожен з учнів хотів довести, що він не гірший за інших.

Отже, за результатами дослідження можна зробити висновки, що однорідність (неоднорідність) за складом групи певною мірою позначалася на характері конфліктної взаємодії при спільній навчальній діяльності.

Більшість учнів конфліктом вважають лише таку взаємодію, учасники якої намагаються зашкодити один одному. До того ж досить часто, навіть усвідомлюючи наявність конфліктів у групі, вони заперечували це, оскільки вважали, що визнання наявності конфліктів зашкодить іміджу групи.

Навчальні конфлікти виконують як позитивні (конструктивні), так і негативні (деструктивні) функції. У більшості випадків мали місце одночасно і позитивні, і негативні функції.

Позитивні функції конфлікту виявлялися в тому, що вони сприяли:

- прийняттю ефективних рішень;
- поліпшенню діяльності членів групи, особливо лідерів;
- більш критичному ставленню до своєї діяльності;
- поліпшенню розуміння особистості партнерів по групі;
- згуртуванню групи.

Негативні функції конфлікту виявлялися в тому, що вони:

- відволікали учнів від вирішення навчальних задач;
- негативно впливали на засвоєння способу розв'язання задач;
- погіршували взаємини між членами групи, призводили до її дезінтеграції, внаслідок чого діяльність ставала псевдоспільною.

Отже, фактором, що значною мірою впливає на конфліктні ситуації у спільній навчальній діяльності серед учнів ЗП(ПТ)О є передусім тип відносин, що залежав від характеру взаємин, які склалися в учнів раніше, до включення їх у спільну навчальну діяльність.

З метою вирішення конфліктів у спільній навчальній діяльності учнів, оволодіння стереотипами ефективної поведінки для досягнення згоди при вирішенні групового завдання, а також позитивної згуртованості учнів рекомендуємо взяти до уваги й проводити інтерактивну гру «Аварія корабля» (К. Рудестам). У запропонованій грі учасники повинні оцінити переваги індивідуального або групового мислення при вирішенні однієї і тієї ж задачі, проаналізувати власну поведінку, наприклад, ступінь активності при відстоюванні своєї точки зору, емоційній реакції, швидкість рішення.

Інтерактивна гра «Аварія корабля»

Мета: Вправа використовується для дослідження процесу прийняття рішення групою; вчить ефективній поведінці для досягнення згоди при вирішенні групового завдання; надає інформацію щодо шаблонів комунікації, керівництва і домінування в групі і може внести вклад у згуртованість членів групи.

Необхідний час: 1,5 години.

Матеріали: Копії інструкцій, великі паперові листи й олівці.

Підготовка: Керівник повинен мати навички дослідження групового процесу.

Процедура: Кожному члену групи дають наступну інструкцію і просять виконати завдання протягом 15 хвилин.

Знашли аварії. Ви дрейфуйте на яхті в південній частині Тихого океану. У результаті пожежі на борту велика частина яхти і її вантажу знищена. Яхта повільно тоне. Ваше місцезнаходження неясне через поломки основних навігаційних приладів, але приблизно ви знаходитесь на відстані тисячі миль на північний захід від найближчої землі.

При взаємодії людей у складних умовах спільної діяльності виникає необхідність перейти від індивідуального мислення до групового. Порівняння результатів групового та індивідуального мислення не завжди буває на користь групового, хоча,

здавалося б, збільшення кількості розумових зусиль має привести до відповідного підвищення. Наявні експериментальні результати показали, що різні форми інтелектуальної діяльності, особливо складної, погіршуються навіть у випадках присутності інших людей. Очевидно, в групах розпочинають діяти соціально-психологічні закони типу конформізму, адаптації до прийнятих у групі стандартів, зменшення індивідуального вкладу кожного в загальний результат діяльності при збільшенні чисельності групи (закон Рінгельмана).

Однак колективні розумові дії – це реальність, і при вільному обговоренні результатів, відсутності страху покарання і напруженості, рівноправному положенні всіх учасників дискусії можливо не тільки підвищення групових результатів у порівнянні з індивідуальними (згадайте прислів'я «Один розум добре, а два краще»), але і формулювання нових гіпотез і принципів вирішення різних завдань. Метод «мозкового штурму» заснований на дотриманні саме цих умов, і він активно використовується в сучасних бізнес-технологіях.

Нижче подано список із 15 предметів, які залишилися цілими і неушкодженими після пожежі. На додаток до цих предметів ви маєте в своєму розпорядженні міцний надувний рятувальний пліт з веслами, досить великий, щоб витримати вас, екіпаж і всі перераховані нижче предмети. Майно, що залишилося в живих людей, складають: пачка цигарок, кілька коробок сірників і п'ять однодоларових банкнот...

Завдання – класифікувати 15 нижчеперелічених предметів відповідно до їх значення для виживання. Поставте цифру 1 біля найважливішого предмета, цифру 2 біля другого за значенням і так далі до п'ятнадцятого, найменш важливого для вас.

1. Секстан.
2. Дзеркало для гоління.
3. Каністра з водою.
4. Протимоскітна сітка.
5. Одна коробка з армійським раціоном.
6. Карта Тихого океану.
7. Надувна подушка (плавальний засіб).
8. Двохгальонна (близько 9 літрів) каністра нафтогазової суміші.

9. Маленький транзисторний радіоприймач.
10. Репелент, що відлякує акул.
11. Двадцять квадратних метрів непрозорого пластика.
12. Одна пляшка рому міцністю 80 градусів.
13. П'ятнадцять метрів нейлонового каната.
14. Дві коробки шоколаду.
15. Рибальська сітка.

Після того, як завершена індивідуальна класифікація, групі дається 45 хвилин для виконання загального завдання. Ця вправа на групове прийняття рішень. Ваша група, керуючись принципом досягнення згоди при прийнятті спільного рішення, повинна прийти до єдиної думки щодо місця в класифікації кожного з п'ятнадцяти предметів, перш ніж воно стане частиною групового рішення. Досягти згоди важко, тому не кожна оцінка буде отримувати повне схвалення всіх учасників. Група намагається кожну оцінку дати так, щоб всі члени групи могли з нею погодитися хоча б частково. Використовуйте наступні рекомендації для досягнення згоди:

1. Не захищайте індивідуальні судження. Підходьте до завдання логічно.
2. Не змінюйте думку тільки заради досягнення згоди, не прагніть ухилитися від конфлікту. Підтримуйте тільки ті

рішення, з якими ви можете погодитися хоча б частково.

3. Уникайте таких методів «зменшення конфлікту», як голосування, компромісні рішення з метою досягнення згоди при вирішенні групового завдання.

4. Розглядайте відмінність думок як допомогу, а не як перешкоду при прийнятті рішень.

Отже, основними речами, необхідними людині, яка потерпіла в аварії корабля в океані, є предмети, що служать для залучення уваги, і предмети, що допомагають вижити до прибуття рятувальників.

Навігаційні засоби мають порівняно невелике значення: якщо навіть маленький рятувальний пліт в змозі досягти землі, неможливо на ньому запасти достатньо їжі і води для життя протягом цього періоду. Отже, найважливішими є дзеркало для гоління і каністра нафтогазової суміші. Ці предмети можуть бути використані для сигналізації повітряним і морським рятувальникам. Другими за значенням є такі речі, як каністра з водою і коробка з армійським раціоном.

1. Дзеркало для гоління. Важливо для сигналізації повітряним і морським рятувальникам у денний час доби (сонячні зайчики).

2. Каністра нафтогазової суміші. Важлива для сигналізації. Нафтогазова суміш може бути запалена доларовими банкнотами і сірником (природно, поза плотом) і буде плисти по воді, привертаючи увагу рятувальників (особливо в нічний час доби).

3. Каністра з водою. Необхідна для втамування спраги.

4. Одна коробка з армійським раціоном. Забезпечує основу їжу.

5. Двадцять квадратних метрів непрозорого пластика. Використовується для збору дощової води, забезпечує захист від стихії.

6. Дві коробки шоколаду. Резервний запас їжі.

7. Рибальська снасть. Оцінюється нижче, ніж шоколад, тому що в даній ситуації «синиця в руці краще журавля в небі». Немає впевненості, що ви зловите рибу.

8. П'ятнадцять метрів нейлонового каната. Можна використовувати для зв'язування спорядження, щоб воно не впало за борт.

9. Плавальна подушка. Служить рятувальним засобом, наприклад, якщо хтось впаде за борт.

10. Репелент, що відлякує акул. Призначення очевидно.

11. Пляшка пуерториканського рому міцністю 80°. Містить 80% алкоголю – досить для використання в якості можливого антисептика при будь-яких травмах; в інших випадках має малу цінність, оскільки вживання може викликати зневоднення.

12. Маленький транзисторний радіоприймач. Може використовуватися для прослуховування передач і музики, але має незначну цінність, оскільки немає передавача.

13. Карти Тихого океану. Марні без додаткових навігаційних приладів. Для вас важливіше знати, не де перебуваєте ви, а де знаходяться рятувальники.

14. Протимоскітна сітка. У Тихому океані немає москітів.

15. Секстан. Без таблиць і хронометра безкорисний.

При порівнянні цих списків з правильними контрольними відповідями кожен випробовуваний визначає ступінь своїх помилкових дій. Для цього підраховується різниця між номером предмета в індивідуальному чи груповому списку і номером контрольного списку. Чим більша різниця, тим більша

ціна помилки. Наприклад, якщо випробовуваний ставить для карт Тихого океану цифру «5», вважаючи їх досить необхідними, а в контрольному списку вони стоять на цифрі «13», ціна помилки становить $13-5=8$ балів. Підраховується також загальна сума балів за обома списками. Якщо сума є більшою за 60 балів, випробовуваним загрожує невдале плавання.

Кожен випробовуваний оцінює перевагу індивідуального або групового мислення, а також за допомогою методу самоспостереження – свою поведінку при проведенні дискусії.

Які види поведінки допомагали або заважали процесу досягнення згоди? Які з'явилися партнери лідерства? Хто брав участь, а хто ні? Хто впливав? Чому? Яка була атмосфера в групі під час дискусії? Чи оптимально використовувалися можливості групи? Які дії робили учасники групи для «протягування» своїх думок? Як поліпшити прийняття рішення групою?

Як варіант один або кілька спостерігачів, які не беруть участі в груповому процесі, можуть надати після виконання завдання зворотний зв'язок при груповій або індивідуальній поведінці.

Список використаних джерел

1. Гірник А.М. Основи конфліктології: навч. посіб. / А.М.Гірник. – К.: Києво-Могилянська академія, 2010. – 222 с.
2. Долинська Л.В. Психологія конфлікту. Навч. посібник / Л.В.Долинська, Л.П.Матяш-Заяц. – К.: Каравела, 2011. – 304с.
3. Коберник Л.О. Конфліктні форми поведінки та способи їх корекції в юнацькому віці // Актуальні проблеми психології. Т.1. – Ч.21-22 / за ред. С.Д.Максименка, Л.М.Карамушки. – 2008. – С.173-177.
4. Коротецька Н.Ф. Теоретичні питання конфліктних ситуацій (огляд наукових досліджень) // Зб. наук. праць Харківського державного педагогічного університету ім. Г.С.Сковороди. – Х.: ВЦ ХДПУ, 2001.
5. Кошова І.В. Конфліктна ситуація як вид складних ситуацій міжособистісної взаємодії // Актуальні проблеми психології: Зб. наукових праць Інституту психології ім. Г.С.Костюка АПН України. – К.: Логос, 2006. – Т.7. – Вип. 8. – С.302-309.
6. Яхно Т.П., Конфліктологія та теорія переговорів Навчальний посібник / Т.П.Яхно, І.О.Куревіна. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 168 с.

Психологічний супровід діяльності Центру кар'єрного розвитку ДПТНЗ «Харківське вище професійне училище сфери послуг»

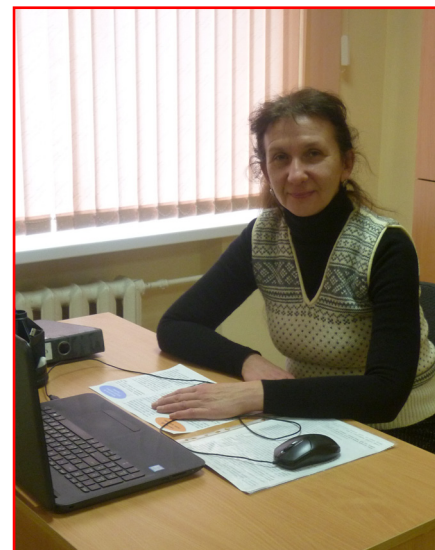
Динамічний сучасний етап розвитку України торкається глибинних інтересів кожної людини. Тому часто виникає гостра суперечність, з одного боку, між системою суспільних вимог до кваліфікації та якості підготовки майбутніх фахівців, з другого – можливостями особистості, яка щодня опиняється під впливом різних складних життєвих ситуацій.

Питання «Ким стати?» задає собі кожен хлопець чи дівчина. Вибір професії – один із головних моментів у житті людини. Це вибір життєвого шляху, подальшої долі. Важливим виступає те, що дівчина або хлопець, не володіючи необхідним досвідом, повинні зробити правильний вибір, що відповідає інтересам, здібностям, можливостям і вимогам професії до учнівської молоді. Усвідомлений вибір професії впливає на подальше життя, визначає успішність самореалізації, соціалізації, кар'єрного і професійного зростання. Професійне

самовизначення – це не лише питання працевлаштування, матеріального забезпечення майбутнього життя, а й суто глибинне, внутрішнє самопізнання, самореалізація.

У зв'язку з цим, існує необхідність підготовки кваліфікованих робітників зі сформованою кар'єрною компетентністю, тобто динамічним інтегративним утворенням, що дає можливість планування кар'єрного розвитку індивіда у межах професійної діяльності. Майбутнім фахівцям важливо не тільки засвоїти професійні знання, набути умінь, навичок і способів діяльності, а й бути обізнаним зі своїми індивідуально-психологічними особливостями (здатки, здібності, пріоритетні ціннісні орієнтації, світоглядні уявлення й позиції), володіти інформацією про затребувані у регіоні вакансії, вимоги роботодавців, фірмові тренди тощо.

Молода людина перебуває на порозі

ЛАРИСА ВИШНЕВСЬКА,
практичний психолог ДПТНЗ
«Харківське вище професійне
училище сфери послуг»

Освіта: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2004 рік

Кваліфікаційна категорія: «спеціаліст вищої категорії»

Стаж роботи: 15 років

Кредо: «Цінуй те, що маєш, але не зупиняйся на досягнутому!»

дорослого, самостійного життя, прагне зрозуміти своє призначення. Важливою характеристикою юнацтва є його схильність до творчих мрій, коли у фантазіях і раціональних побудовах майбутнього

переживається власний імовірний творчий шлях, плануються можливості самовизначення.

Психологічна служба в системі професійної (професійно-технічної) освіти надає відповідну допомогу молодій людині в складній ситуації вибору, проводить психологічну діагностику, а у разі необхідності – психологічну корекцію.

Діяльність практичного психолога спрямована на особистісне і професійне зростання педагогів і учнів, розвиток у них здатності швидко адаптуватися до нових умов, мобільно реагувати на нові виклики, виявляти оперативність у прийнятті рішень, виробляти готовність до демократичного, партнерського спілкування і міжособистісної комунікації.

У ДПТНЗ «Харківське вище професійне училище сфери послуг» створено Центр кар'єрного розвитку, в якому психологічна підтримка має системний характер професійної орієнтації, під якою розуміється діяльність, спрямована на: пробудження у випускників школи інтересу до певної професії і їх свідомий вибір; формування і закріплення професійного інтересу; оволодіння суміжними професіями; отримання високої кваліфікації, набуття майстерності в роботі та побудова кар'єри.

Професійна орієнтація містить декілька взаємопов'язаних етапів:

- I етап – «Мое професійне майбутнє» – професійне інформування, консультування, професійний діагностичний відбір;
- II етап – «Я і моя професія» – професійна підготовка;
- III етап – «Моя майбутня

кар'єра» – професійна адаптація.

Перший етап направлений на формування в учнів необхідних знань про професію та про свій внутрішній світ. І дуже важливо, щоб ці знання допомагали їм прийняти обґрунтовані рішення щодо питань професійного самовизначення. Проводиться психодіагностична робота за такими методиками:

- «Карта інтересів» А.Е.Голомштока (визначення структури інтересів підлітка);
- методика Л.А.Ясюкової «Професійне самовизначення старшокласників» (отримання «інтелектуального профілю» здібностей до різних сфер професійної діяльності);
- диференціально-діагностичний опитувальник Е.А.Клімова;
- методика Е.Шейна «Якорі кар'єри»;
- анкета Дж.Холланда.

Після отримання результатів щодо діагностики проводиться тренінгове заняття «Обираємо професію разом». Вправи підбрані відповідно до вікових особливостей учнів з урахуванням зміни провідної діяльності на навчально-професійну. Очікується, що результатом тренінгової роботи буде позитивне відношення до праці і первинний інтерес до майбутньої професії. У цей момент у вступників може сформуватися необхідний стійкий інтерес до обраної професії, маршрут в оволодінні професією, усвідомлення вимог професії.

На **другому етапі** професійної орієнтації в рамках роботи Центру кар'єрного розвитку в учнів відбувається актуалізація значущості професійної діяльності, надання допомоги в усвідомленні ними інтересів, можливостей,

здібностей. І тут особливого значення набуває консультативний напрямок роботи практичного психолога. У професійній консультації виділяють три групи завдань:

- психологічний аналіз особистості учня (виявлення компетенцій, здібностей, інтересів, особистісних якостей і установок, а також мотивації учнів до подальшого професійного та кар'єрного розвитку);
- співвідношення психологічних структур особистості та професії (допомога вибору успішної професійної траєкторії і найбільш відповідного планування і побудови кар'єри);
- визначення шляхів подальшого розвитку особистості, цілеспрямованого вдосконалення її психологічної структури (оцінка професійно важливих якостей особистості, де вони будуть найбільш затребувані, успішні, зможуть максимально ефективно використовувати отримані знання і розкрити свій потенціал).

У результаті з'являється стійкий професійний намір опанувати обрану професію.

На **третьому етапі** професійної орієнтації надається комплекс профорієнтаційних послуг у вигляді інтерактивних занять щодо планування кар'єри.

Психологічний супровід розуміється як:

- цілісний процес формування і корекції розвитку суб'єкта професійної діяльності;
- система способів і методів, що сприяють самовизначенню майбутнього фахівця, процесів формування його профорієнтаційного поля відповідальності за дії;

— метод, що забезпечує умови для прийняття оптимальних рішень у ситуації життєвого вибору.

Учням необхідно мати певні компетенції, до яких відносяться: вміння аналізувати світ професій; вміння аналізувати свої можливості та обмеження в ситуації професійного вибору; володіння стратегіями пошуку роботи і методів професійної самореалізації.

Сучасна система підготовки молоді до професійної діяльності передбачає орієнтування у сучасному виробництві, набуття ними вмінь швидкого пристосування до нових умов роботи.

Отже, правильно побудована і реалізована в умовах ЗП(ПТ)О профорієнтаційна робота практичного психолога розширює можливості адаптації майбутнього фахівця на ринку

праці та являється запорукою успішної самореалізації.

Список використаних джерел

1. Основи практичної психології: підручник / В.Панок, Т.Титаренко, Н.Чепелєва та ін. — К.: Либідь, 1999. — 536 с.

2. Руденко Л.А. Специфіка роботи практичного психолога у професійно-технічному навчальному закладі: метод. Рекомендації / Л.А.Руденко, Г.В.Павлова. — 2-е вид., доп. — Львів, 2005. — 27 с.

3. Балл Г.О. Психологія праці та професійної підготовки особистості: навч. посібник / Г.О.Балл, М.В.Бастун, В.І.Гордієнко та ін. — Хмельницький: ТУП, 2001. — 330 с.

4. Васянович Г.П. Педагогічна етика: навч.-метод. Посібник / Г.П.Васянович. — Львів: Норма, 2005. — 343 с.

5. Сімко Р.Т. Поняття готовності до професійної діяльності на сучасному етапі розвитку психологічної науки / Р.Т.Сімко // Проблеми сучасної психології: зб. наук. праць К-ПНУ імені Івана Огієнка, Інституту психології ім. Г.С.Костюка НАПН України. — К.: Інститут психології ім. Г.С.Костюка НАПН України, 2011. — Випуск 13. — С. 415-425.

НАДІЯ ГОРБЕНКО,
практичний психолог Зміївського професійного енергетичного ліцею

Освіта: Харківський національний університет внутрішніх справ, 2010 рік.

Кваліфікаційна категорія: «спеціаліст»

Стаж роботи: 10 років

Кредо: «Чим більше знаєш, тим більше можеш».

ПРОФІЛАКТИКА БУЛІНГУ У РАМКАХ ТИЖНЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ

Вивчаючи історію, ми знаємо, до яких руйнівних наслідків призводить нетерпимість, егоїзм, небажання зрозуміти й допомогти іншій людині. До причин, що призводять до формування цькування, належать: людська нерівність, нетолерантність суспільства (у тому числі й суспільні стереотипи), сімейне виховання (насилля в родині, авторитарний стиль виховання, гіперопіка над дитиною, відсутність комунікації «батьки-діти»), формування ієрархії в дитячому колективі, ставлення до насилля у суспільстві.

Цькування, булінг (від англ. *Bullying* — залякування, цькування, задирання) — різновид насильства; навмисне, що не носить характеру самозахисту і не є санкціонованим

нормативно-правовими актами держави, довготривале (повторюване) фізичне чи психологічне насильство з боку індивіда чи групи, які мають певні переваги (фізичні, психологічні, адміністративні тощо) стосовно індивіда, і що відбувається переважно в організованих колективах з певною особистою метою (наприклад, бажання заслужити авторитет у бажаних осіб).

За результатами досліджень в Україні 40% жертв ні з ким не діляться своєю проблемою. За останні 2-3 місяці 67% дітей стикалися з випадками булінгу. 24% українських школярів зараховують себе до числа жертв булінгу. 44% школярів-спостерігачів ігнорували булінг, тому що їм було страшно за себе. Ці цифри «кричать» нам про те, що з

чим треба щось робити.

Насильство в освітньому середовищі має різний характер і природу. Воно може проявлятися як у формі одноразових, так і в вигляді систематичних дій. Але ці дії завжди завдають шкоди психічному та фізичному здоров'ю всіх учасників цього процесу. Виявити випадки насильства в закладі освіти достатньо важко. Передусім тому, що насильство відбувається переважно в місцях, де відсутній контроль і нагляд дорослих. До того ж і потерпілий, і спостерігачі воліють не повідомляти нікого про випадок, щоб їх не вважали «ябедником/ябедницею» або через страх зізнатись. Найнебезпечнішим є повторюваність випадків насильства в освітньому середовищі.

Варто пам'ятати, що булінг відрізняється від сварки або конфлікту між дітьми кількома типовими ознаками:

► по-перше, це систематичність або повторюваність діяння – вчинення різних форм насильства (фізичного, економічного, психологічного, сексуального, за допомогою засобів електронної комунікації) двічі і більше разів відносно однієї і тієї ж особи;

► по-друге, булінг майже завжди має злий умисел, коли метою дій кривдника є умисне заподіяння психічної та/або фізичної шкоди, приниження, страху, тривоги, бажання підпорядковувати потерпілого своїм інтересам або спричинення соціальної ізоляції потерпілого;

► по-третє, для булінгу характерний дисбаланс сил – владний дисбаланс між кривдником і потерпілим (асиметричні відносини): різниця у фізичному розвитку, у рівні соціально-психологічної адаптованості, соціальному статусі, стані здоров'я (наявність інвалідності чи особливих освітніх потреб), ментальному розвитку тощо;

► по-четверте, відсутність розкаювання у кривдника.

Варто пам'ятати, що булінг ніколи не припиняється самостійно – потрібне втручання сторонніх осіб, захист і допомога потерпілому, кривднику та свідкам.

Конфлікт – це зіткнення протилежно спрямованих, несумісних одна з одною потреб, інтересів, соціальних установок, планів тощо у свідомості окремої особи, яка виникає в міжособистісних взаємодіях окремих осіб чи груп. Конфлікт може бути складовою булінгу. Іноді з маленької конфліктної ситуації можуть розпочатися постійні

звуження та цькування. Для конфлікту як способу взаємодії характерним є:

- нерегулярність та випадковість;
- баланс сил між його учасниками, баланс влади, що характеризується здатністю кожної зі сторін однаково впливати на процес конфлікту, відносною рівністю фізичних сил, соціально-психологічної адаптованості, соціального статусу, стану здоров'я, ментального розвитку тощо;
- розкаювання сторін конфлікту та спрямованість їх зусиль на його вирішення.

Проблема конфліктів та булінгу є актуальною на сьогодні. Соціально-психологічна служба Зміївського професійного енергетичного ліцею керується такими документами щодо протидії насильства та булінгу:

- ✓ Конвенція про права дитини;
- ✓ закони України «Про охорону дитинства», «Про освіту», «Про професійну (професійно-технічну) освіту», «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню)»;

✓ Лист МОН України 29.01.2019 №1/11-881 «Рекомендації для закладів освіти, педагогічних працівників щодо застосування норм Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню)»;

✓ Лист МОН України від 07.08.2018 №1/9-486 «Про деякі питання організації в закладах освіти виховної роботи щодо безпеки й благополуччя дитини»;

✓ Лист МОНУ від 14.08.2020 №1/9-436 «Про створення безпечно освітнього середовища в закладі освіти та попередження і протидії булінгу

(цькуванню)»;

✓ Лист ІМЗО від 27.07.2020 №22.1/10-1495 «Про пріоритетні напрями роботи психологічної служби у системі освіти на 2020/2021 н. р.».

Найкращою боротьбою із негативними явищами в учнівському середовищі є профілактика, в процесі якої в учнів розвивається толерантність. Філософський аспект пропонує розгляд толерантності як готовності постійно і з гідністю сприймати особистість, річ або подію, як терпіння, терпимість, витримка, примирення. Політичний контекст центрує увагу на повазі до свободи іншої людини, її поглядів, думок, поведінки. Соціологія трактує толерантність як милосердя, делікатність, прихильність до іншого тощо. У загальнопедагогічному контексті толерантність трактується як готовність прийняти інших такими, якими вони є, і взаємодіяти з ними на засадах згоди і порозуміння.

Резолюцією 5.61 Генеральної конференції ЮНЕСКО від 16 листопада 1995 року затверджено Декларацію принципів толерантності. Цією декларацією дається визначення поняття «толерантність», а також вона проголошує 16 листопада Міжнародним днем, присвяченим толерантності, який відзначається щорічно. Тому психологічною службою Зміївського професійного енергетичного ліцею з метою формування конструктивного спілкування та гарного психологічного клімату у колективі, розуміння понять «конфлікт», «булінг» та «толерантність», був розроблений план проведення тижня толерантності, який успішно проводиться уже декілька років поспіль.

План проведення ТИЖНЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ

ПОНЕДІЛОК – УРОК ТОЛЕРАНТНОСТІ.

1. Перегляд презентації.

2. Перегляд відеороликів.

<https://www.youtube.com/watch?v=VMJYIvF4sYs>

https://www.youtube.com/watch?v=brdDj_oWN_E

<https://www.youtube.com/watch?v=E-EW2DzswH8>

3. «Для мене толерантність – це...». Кожен учень, використовуючи слова на останньому слайді презентації, складає своє поняття толерантності.

4. Обговорення отриманих визначень.

ВІТРОК – «КОНФЛІКТ ТА СТРАТЕГІЇ ЙОГО ВИРІШЕННЯ».

1. Презентація «Конфлікт та стратегії його вирішення».

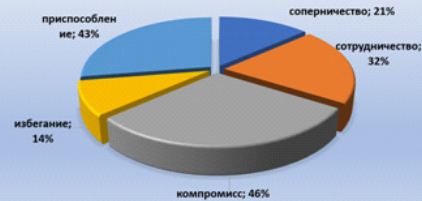
Обговорення питання: «Як відсутність толерантності впливає на кількість конфліктів у житті (співкуванні)?».

«Конфлікт – це норма життя. Якщо у Вашому житті немає конфліктів, перевірте, чи є у Вас пульс.»

2. Перегляд відеороликів.
<https://www.youtube.com/watch?v=4glvPtG5s40>
<https://www.youtube.com/watch?v=h8A8KdYjnhQ>
3. Діагностика учнів за методикою «Стилі поведінки в конфлікті». Кожен учень індивідуально підраховує бали і дізнається про свої стилі поведінки в конфлікті.

На цьому занятті учні проходять тестування за методикою діагностики схильності особистості до конфліктної поведінки К. Томаса. (адаптація Н.В. Грішиної). Кожен самостійно підраховує свої результати. Після чого ми обговорюємо найпоширеніші типи поведінки в конфліктних ситуаціях, та виокремлюємо найпродуктивніші з них.

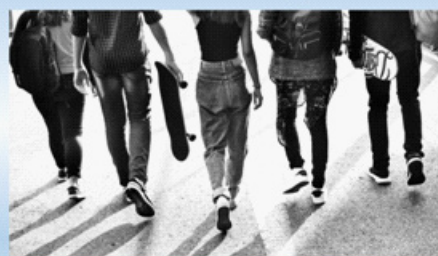

4. Обговорення найдієвіших способів вирішення конфліктів.

СЕРЕДА – «СКАЖИ БУЛІНГУ – НІ!».

1. Презентація «Викресли булінг, обирай боулінг...»

Викресли булінг – обирай блогінг, боулінг, скейтбординг....

Обговорення взаємозв'язку булінгу, конфліктів та толерантності.

2. Перегляд відеороликів відповідної теми.
<https://www.youtube.com/watch?v=zD0UEfK1rlw>
<https://www.youtube.com/watch?v=uW8MQJb3RII>
<https://www.youtube.com/watch?v=UD4yFexFzhI>
<https://www.youtube.com/watch?v=c5R-fcN0NvQ>
<https://www.youtube.com/watch?v=e5EMaU3XDng>
3. «Портрети учасників булінгу». Учні об'єднуються у 3 групи: «булер», «жертва», «спостерігач». Завдання: описати можливі характерологічні особливості та можливі причини потрапляння людей в ту чи іншу роль (булер, жертва чи спостерігач). Кожна група презентує свій портрет; можливі доповнення та обговорення.

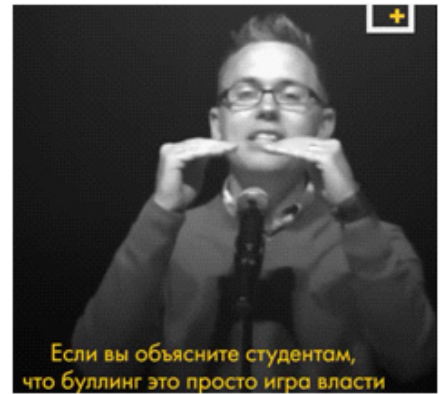
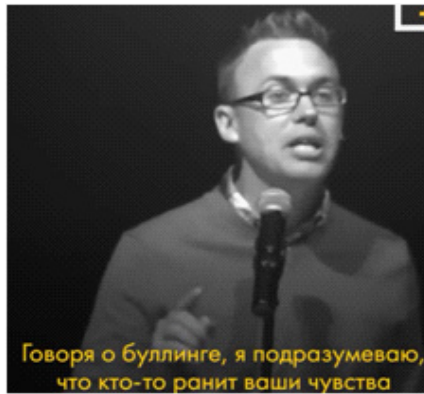
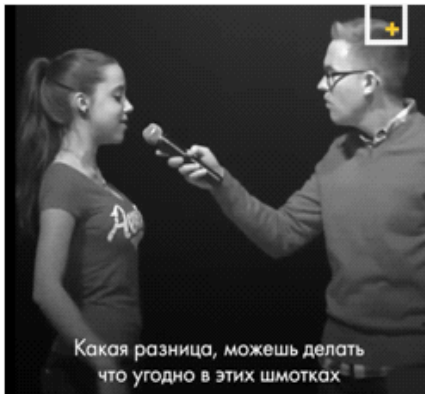
ЧЕТВЕР – ВИХОВНА ГОДИНА.

1. Виховна година «Виховання толерантного ставлення в учнівському колективі».

Класні керівники груп проводять виховні години відповідної теми

П'ЯТНИЦЯ – МІНІ-ЛЕКЦІЯ «ЯК ПРОТИСТОЯТИ БУЛІНГУ».

1. Перегляд відеоролика (Брукс Гібс). Обговорення. Підбиття підсумків.

Список використаних джерел

1. Каленюк А. Роз'яснення правових позицій: Консультація юриста // Психолог. 2019. – №6. – С.24-33.
2. Молчанова А. Зупинити жорстокість. Соціально-етичні проблеми відносин підлітків // Профтехосвіта. – 2019. – №3. – С.2-6.
3. Підласий І.П. Булінг – жорсткий привід реорганізувати практику виховання // Виховна робота в школі.

– 2019. – №5. – С.4-21.

4. Хабрат К. та ін. Булінг в учнівському середовищі. Модель профілактики // Психолог. – 2019. – №5. – С.24-27.
5. Хуторянська М. Булінг, його ознаки та види. Відповідальність за вчинення булінгу. Можливі механізми реагування на випадки булінгу і захист постраждалих осіб // Вісник профосвіти. – 2019. – №3-4. – С.2-3.

6. Шевченко О.О. Булінг у дорослому колективі. Як запобігти мобінгу?: Тренінгові заняття з елементами воркшопу, для працівників закладу освіти // Виховна робота в школі. – 2019. – №5. – С.26-29.
7. Шкільний мобінг, булінг... Схоже? Недитячі проблеми дитячого суспільства // Завуч. – 2016. – №21. – С.29-30.

АЛІНА КОРОТКА,
соціальний педагог ДНЗ
«Ізюмський регіональний центр
професійної освіти»

Освіта: ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», 2020 рік
Кваліфікаційна категорія: «спеціаліст»
Стаж роботи: 10 років
Кредо: «Все можливо, на неможливе просто потрібно більше часу!»

*Головний скарб життя на землі, що завоював,
не багатство, що у тебе в скринях...
Головний скарб життя – здоров'я,
І щоб його зберегти, потрібно багато про що знати.
Авіценна*

Програма профілактики навичок відповідальної і безпечної поведінки учнів ДНЗ «Ізюмський регіональний центр професійної освіти»

НЕЛЯ НОСАЧОВА,
практичний психолог ДНЗ
«Ізюмський регіональний центр
професійної освіти»

Освіта: Харківський національний університет імені В.Н.Каразіна, 1991 рік
Кваліфікаційна категорія: «спеціаліст першої категорії»
Стаж роботи: 30 років
Кредо: «Дитина – не об'єкт виховання, а активний суб'єкт життя»

Одне з важливих завдань суспільства – виховати фізично, морально, соціально, духовно здорову людину. Адже стан здоров'я населення України свідчить про існування реальної загрози вимирання нації. Справедливими є слова: «Гроші

втрагив – нічого не втрагив, час втрагив – багато втрагив, здоров'я втрагив – все втрагив». Чи інше: «Здоров'я – це ще не все, а все інше без нього – ніщо».

На сьогодні майже 90% дітей дошкільного віку, учнів і студентів мають відхилення у здоров'ї. Тільки за останні 5 років на 41% збільшилася кількість учнівської молоді, віднесеної за станом здоров'я до спеціальних медичних груп. На 60% зросла кількість неповнолітніх, які вживають наркотики, палять, п'ють.

Людина звикла сподіватися не на захисні сили свого організму, а на могутність медицини. Академік Амосов стверджував: «Щоб бути здоровим, потрібні власні зусилля, постійні і значні. Замінити їх не можна нічим».

Основною метою роботи соціально-психологічної служби ДНЗ «Ізюмський регіональний центр професійної освіти» (далі – Центр) є сприяння усвідомленню учасниками освітнього процесу збереження здоров'я як провідної загальнолюдської цінності, допомогти в засвоєнні повної та достовірної інформації про шкідливі звички, ВІЛ/СНІД, шляхи його передачі, ситуації ризику, розвінчання міфів, пропаганда здорового способу життя. У роботі керуємось думкою Аристотеля, що пікнучись лише про розумовий розвиток дитини, забуваючи про розвиток її почуттів, ми йдемо назад, а не вперед.

Програма Центру за системою роботи школи сприяння здоров'ю, яка існує понад десять років, постійно вдосконалюється і доповнюється. Її мета: створення оптимальних умов для навчання та формування позитивної мотивації діяльності, життєвої компетенції, навичок здорового і безпечного способу життя, розвитку і становлення творчої особистості кваліфікованого робітника, конкурентоспроможного на ринку праці.

Слід зазначити, що здоров'я учнів є одним з вирішальних чинників формування особистості молодої людини, впливає на її духовний та фізичний розвиток, майбутні досягнення у сфері професійної діяльності. Всесвітня організація охорони здоров'я визначила здоров'я не лише як відсутність хвороби, а як стан соціального, культурного і духовного благополуччя людини. У понятті «здоров'я» поєднано компоненти: фізичне, психічне, розумове і духовне.

Соціально-психологічною службою Центру розроблена

програма щодо профілактики навичок відповідальної і безпечної поведінки учнів, яка базується на результатах психологічних досліджень учасників освітнього процесу.

У програму профілактики входить цикл бесід з елементами тренінгу:

- «Алкоголь та здоров'я жінки. Алкоголь та ВІЛ-інфікування»;
- «Наркотики. Ризик інфікування»;
- «Булінг в учнівському середовищі».

Постійно проводиться конкурс малюнків «За молодість і майбуття!», «За здоровий спосіб життя», «Скажи наркотикам – НІ!», «Вплив алкоголю та нікотину на стан здоров'я молоді», «Скажемо палінню – ПРОЩАВАЙ!». Учні з задоволенням і інтересом беруть участь у випуску стіннівок.

У рамках програми з профілактики навичок відповідальної і безпечної поведінки учнів проводиться тиждень «Ми за здоровий спосіб життя». Родзинкою цього заходу є гра-квест, програму якої розроблено власноруч педагогами Центру. Це цікавий і, водночас, ефективний спосіб засвоєння учнями необхідних знань, умінь та навичок. Інтерактивні вправи стимулюють інтерес, забезпечують активне долучення всіх учасників, згуртовують учнівський колектив.

Квест – це пригоди. Кожна команда проходить ряд станцій – етапів, де помічники проводять з гравцями рухливі ігри і да-

ють творче завдання. Вони ж і оцінюють роботу та ставлять бали у маршрутному листі. Знайти місце, де буде проходити кожен етап, можна, тільки розгадавши підказку. Це додаткові пригоди та азарт для гравців.

Результатом проведення гри-квесту «Здоровим бути – модно!» – це отримання учнями у доступній формі знань про поняття «здоров'я», «здоровий спосіб життя», визначення та усвідомлення факторів, що впливають на здоров'я, формування позитивного ставлення до життя та власного здоров'я.

У 2020 році Центр став учасником проекту «Здорова молодь – здорова нація». Результатом спільної діяльності із залученим до роботи в цьому напрямку волонтером «Корпусу миру», громадянином США Джейсоном Камарано, було створено на базі Центру новий тренажерний зал. Для учнів проводяться заняття з шейпінгу та степ-аеробіки, організуються заняття з тенісу, тренування групи для батьків з дітьми; працює «група здоров'я».

Хочемо підкреслити, що весь педагогічний колектив Центру бере участь у реалізації програми, створює умови та розвиває у вихованців фізичні здібності, здійснює всебічний розвиток особистості, формує активну життєву позицію. Соціальна, духовна, фізична, психічна складові здоров'я діють одночасно і їх інтегрований вплив визначає стан здоров'я молоді як цілісного складового феномена.

ГРА-КВЕСТ «Здоровим бути – модно!»

Правила гри

Для успішного руху команди вперед і подолання перешкод на окремих етапах дійте почергово і дотримуйтесь правил.

1. Отримайте маршрутний лист. Розгадайте шифр і заповніть вільні клітинки відповідями. Таким чином ви дізнаєтесь, яким маршрутом будете пересуватися.

2. Рушаючи в подорож, не забувайте про правила вихованості та почуття такту до суперників. За виконанні завдання отримуйте жетони.

3. Застосовуйте при виконанні завдань всю енергію та креативність! У вас все вийде, рухайтесь далі та перемагайте!

4. На виконання кожного із завдань у вас до 10 хвилин. Не намагайтесь зекономити час – додаткових балів це не принесе, а от за перевищення ліміту часу бали знімаються.

5. Відвідайте станції суворо за порядком, написаним у вашому маршрутному листі.

Місце проведення: актовий зал.

Маршрутні листи:

1 команда	
1	Станція «Піраміда харчування»
2	Станція «Спортивна»
3	Станція «Зрозумій мене»
4	Станція «Корисне – шкідливе»
5	Станція «Шкідливі звички»
6	Станція «Чистоплотна»
7	Станція «Вікторина»
8	Станція «Розумники»

2 команда	
1	Станція «Зрозумій мене»
2	Станція «Корисне – шкідливе»
3	Станція «Шкідливі звички»

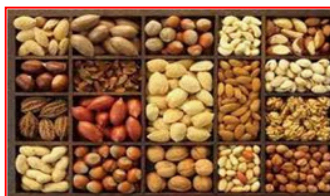
4	Станція «Чистоплотна»
5	Станція «Вікторина»
6	Станція «Розумники»
7	Станція «Піраміда харчування»
8	Станція «Спортивна»

3 команда	
1	Станція «Шкідливі звички»
2	Станція «Чистоплотна»
3	Станція «Вікторина»
4	Станція «Розумники»
5	Станція «Піраміда харчування»
6	Станція «Спортивна»
7	Станція «Зрозумій мене»
8	Станція «Корисне – шкідливе»

4 команда	
1	Станція «Вікторина»
2	Станція «Розумники»
3	Станція «Піраміда харчування»
4	Станція «Спортивна»
5	Станція «Зрозумій мене»
6	Станція «Корисне – шкідливе»
7	Станція «Шкідливі звички»
8	Станція «Чистоплотна»

Станція 1. «Піраміда харчування».

Завдання: Перерахуйте, які продукти харчування слід вживати, щоб бути здоровим.

Шкідливі:

Станція 2. «Спортівна».

Завдання: Команді потрібно з'єднати фото спортсмена з назвою виду спорту, в якому він досяг успіху.

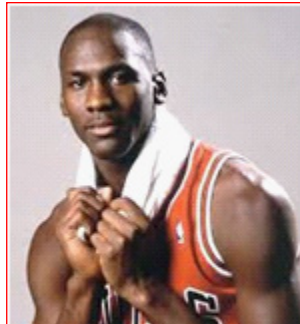
Футбол

Бокс

Гімнастика

Баскетбол

Плавання

Автоперегони

Станція 3. «Зрозумій мене».

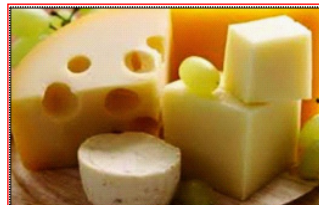
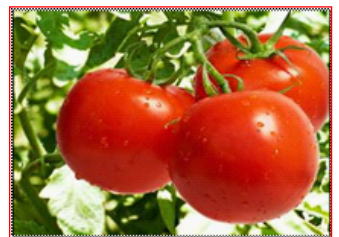
Завдання: Капітанам пропонується показати своїй команді за 2 хвилини вид спорту, який вони отримують на

жеребкуванні.

- Важка атлетика
- Настільний теніс
- Легка атлетика
- Футбол
- Баскетбол
- Гандбол
- Волейбол
- Гімнастика
- Гонки
- Вільна боротьба
- Катання на лижах
- Плавання
- Велоспорт
- Шахи
- Бокс

Станція 4. «Корисне – шкідливе».

Завдання: Команди отримують картки із зображенням корисної та шкідливої їжі. Корисну потрібно скласти у кошик, а шкідливу – у смітцевий бак.

Станція 5. «Шкідливі звички».

Завдання: Командам потрібно відгадати загадки про шкідливі звички.

Щоб здоров'я добре мати
Слід про нього змалку... (дбати)
Кожний ранок обливатись
І зарядкою... (займатись)
У дворі щодня гуляти,
Повноцінно їсти й... (спати)
Добре мити всі продукти,
Досхочу вживати... (фрукти)
Будете це все робити –
Перестанете... (хворити)
Запитав орел в шуліки:
– Де дістати можна ліки?
Цей будинок недалеко,
Називається ... (аптека)

Хто людей з біди рятує
І хвороби всі лікує –
Призначає процедури
І таблетки і мікстури? (Лікар)
Він для кожної людини,
Ліки має й вітаміни,
Прочита рецепт уважно,
Що і як робить підкаже. (Аптека)

Кажуть, щоб хвороб не знати,
Треба всім мене вживати.
Може, ви мене й з'їсте,
Тільки сльози проллете. (Цибуля)
Що то за голова,
Що лиш зуби й борода? (Часник)

Без цукру я завжди скучаю,
Тож швидше дайте мені чаю!
Я ж – вітамінів вам сто тон!
Усі впізнали? Я... (лимон)
Мене, біленьке, наливали,
Пили поживні мінерали
Маленькі дітки й кіт Мурко.
Всім на здоров'я — ... (молоко)

Бокс, хокей, бобслей, футбол,
Сноуборд і волейбол...
Стадіон, басейни, корт —
Об'єднало слово... (спорт)

За кожну правильну відповідь команді дається жетон з буквою, щоб скласти назву наступної станції.

Станція 6. «Чистоplotна».

Завдання: Учасники отримують фломастер і знаходять на ігровому полі потрібні слова.

У	У	Э	Х	Ё	Щ	Э	Н	Ц	М	Я	М	Ж
М	Ы	К	Ф	Б	Щ	Д	Й	З	О	Ё	О	Ж
Ъ	Л	В	Т	Ц	В	Р	Р	У	Ч	Ч	А	Щ
Ц	З	Я	К	К	П	У	Ю	Б	А	В	Г	Й
З	Й	П	Д	Ф	А	Ш	М	И	Л	О	Ы	Р
И	Ж	И	У	В	С	Н	Ю	Я	К	Д	В	У
О	К	Х	У	С	Т	И	Н	К	А	А	Л	Э
Г	Т	О	Ш	Д	А	К	О	В	Е	Й	Х	Э
Х	Р	Ч	Й	Я	Я	Л	Ж	Я	Д	Н	О	Х
Ъ	Ф	Ф	В	Ъ	Н	Э	И	З	П	З	П	К
Г	Р	Е	Б	І	Н	Е	Ц	Ь	Е	Г	Щ	Ы
Ж	О	Ю	З	О	И	Г	І	Г	І	Є	Н	А
А	Т	Ч	Ц	Ъ	Ф	Ь	У	Ё	Ф	Ш	Й	Р

1. ЗУБИ
2. МИЛО
3. МОЧАЛКА
4. ХУСТИНКА
5. ВОДА
6. ПАСТА
7. РУШНИК
8. НОЖИЦІ
9. ГРЕБІНЕЦЬ
10. РОТ
11. ПІГІЄНА

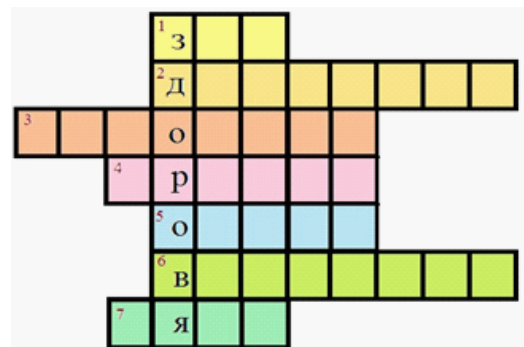
Станція 7. «Вікторина».

Завдання: Дати якомога більше відповідей на запитання вікторини.

1. Який м'яч найважчий і найлегший? (Набивний і тенісний)
2. Скільки гравців у футбольній команді? (11)
3. Скільки білих фігур у шахах? (16)
4. Як часто проводяться Олімпійські ігри? (Один раз в 4 роки)
5. Під час якої гри вболівальники кричать «Оле-оле-оле»? (Футбол)
6. Під час якої гри вболівальники кричать «Шайбу, шайбу»? (Хокей)
7. В якому виді спорту вдягають рукавиці? (Бокс)
8. Назвіть зимові види спорту? (Лижні гонки, хокей, фігурне катання)
9. Назвіть літні види спорту? (Плавання, гімнастика, футбол, волейбол, пляжний волейбол)
10. Назвіть ігри, в яких грають у м'яч? (Футбол, волейбол, водне поло, теніс)
11. Що захищає воротар? (Ворота)

Станція 8. «Розумники».

Завдання: Потрібно вписати правильні відповіді в кросворд.

1. Хай у тебе буде гострий як у орла? (Зір)
 2. Те, чого ти чекаєш від лікаря, коли захворів? (Допомога)
 3. Найвідоміший лікар-ветеринар? (Айболить)
 4. Дуже корисна і смачна їжа, яка росте на деревах? (Фрукти)
 5. Дуже корисна і смачна їжа, яка росте на городках? (Овочі)
 6. Те, що міститься у фруктах і овочах? (Вітаміни)
 7. Вони окріпнуть, якщо вживати багато вітамінів? (М'язи)
- По закінченні квесту учасники збираються в актовій залі для підведення підсумків.

ЮЛІЯ ПОРУНКОВА,
практичний психолог ДНЗ
«Регіональний центр професійної
освіти інноваційних технологій
будівництва та промисловості»

Освіта: Харківський державний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди, 2005 рік

Кваліфікаційна категорія: «спеціаліст першої категорії»

Стаж роботи: 15 років

Кредо: «Не важливо, у якому світі ти живеш, важливо, який світ живе в тобі...»

Сучасне українське суспільство очікує від закладів освіти не лише освітнього ресурсу, а й простору з розвитку учнівського потенціалу для формування компетентностей, необхідних для успішної самореалізації особистості в суспільстві. Для ефективної участі в освітньому процесі здобувачам освіти необхідно відчувати себе безпечно та захищено. Перебування у психологічно здоровому та незагрозливому середовищі – умова для повноцінного розкриття й розвитку здібностей підлітків.

Згідно з дослідженнями А.Маслоу однією з першочергових, після фізіологічних потреб особистості, є безпека. Проте освітнє середовище не є ізольованим від зовнішніх і внутрішніх факторів, їх впливу, які можуть мати як позитивний результат, так і містити загрози, небезпеки та ризики. Учасники освітнього процесу в закладі освіти часто стикаються з проявами жорстокості, дискримінації, знущання, високим рівнем конфліктності серед однолітків

Роль соціально-психологічної служби ДНЗ «Регіональний центр професійної освіти інноваційних технологій будівництва та промисловості» у формуванні безпечного освітнього середовища

та проблемою насильства в сім'ї.

Дослідженням проблеми формування безпечного освітнього середовища займалися Г.Костецька, О.Обозова, І.Баєва, Л.Гаязова, Л.Сидорова, В.Пилипенко, Г.Коджаспірова та ін. Однак зазначені дослідники здебільшого торкалися окремих аспектів даної проблеми, не акцентуючи значної уваги на ролі педагога у формуванні освітнього середовища в аспекті його безпеки. Український педагог Г.Васянович вивчав роль педагога у формуванні безпечного освітнього середовища у вищому закладі освіти. Т.Цюман, Н.Бойчук займалися питанням розробки кодексу безпечного освітнього середовища. Науковці визначили, що освітнє середовище становить сукупність матеріальних факторів, соціальних компонентів і міжособистісних відносин.

Беручи до уваги те, що здобувачі освіти кожного дня взаємодіють у мікросоціумах, засвоюючи їх цінності та установки, стає зрозумілим, що освітній

НАІЛЯ ДУДАРЬОК,
соціальний педагог ДНЗ
«Регіональний центр професійної
освіти інноваційних технологій
будівництва та промисловості»

Освіта: Луганський державний педагогічний університет ім. Тараса Шевченка, 2003 рік

Кваліфікаційна категорія: «спеціаліст першої категорії»

Стаж роботи: 16 років

Кредо: «Немає поганих дітей, є байдужі дорослі»

простір не може існувати без впливу з навколишнього середовища, який іноді має деструктивний характер. Тому стає актуальним питання щодо формування безпечного освітнього середовища.

Безпека освітнього середовища – це наявність безпечних умов навчання та праці, комфортної міжособистісної взаємодії, яка сприяє емоційному благополуччю учнів, педагогів, батьків, відсутність будь-яких проявів насильства та достатньо ресурсів для їх запобігання, а також дотримання прав і норм фізичної, психологічної, інформаційної та соціальної безпеки кожного учасника освітнього процесу.

Специфічною проблемою в освітньому середовищі є цькування з боку педагогів по відношенню до учнів, яке може проявлятися через систематичні дії: необґрунтоване заниження оцінок, ігнорування думки учня, принизливі слова, залякування. Також останнім часом поширився булінг по відношенню до педагогічного персоналу

з боку здобувачів освіти та їх батьків. Спостерігається зниження авторитету викладача, зменшилася повага батьків, більшість яких не зважає на настанови педагогів. Батьки висувують претензії щодо якості освіти, оцінювання та невідповідного ставлення до їх дитини.

Заклад освіти є одним з найбільш дискримінаційних організацій. Дискримінація – це нерівне ставлення, менш прихильне поводження з людиною через її певні ознаки. Вона формується на запереченні чи неприйнятті відмінностей, виникає в результаті неповаги до людської гідності, а також відмови визнати однакову цінність кожної людини. Дискримінація в освіті може бути в абсолютно кожному аспекті освітнього циклу: від прийому до закладу освіти до поводження у колективі. Дискримінація мультіваріативна, має безліч форм. Найчастіше заклад освіти дискримінує учасників освітнього процесу за такими ознаками: інвалідність,

зовнішність, майновий, сімейний стан, етнічні походження, місце проживання, вік, стать, релігійні переконання, мова.

Безпечне середовище для кожної дитини повинно розпочинатися в сім'ї. Саме психологічна атмосфера в родині здійснює вирішальний орієнтаційний вплив на формування особистості: становлення характеру, формування ціннісних орієнтацій, пріоритетів та соціальної зрілості. З метою визначення безпеки освітнього середовища й організації ефективної протидії та профілактики негативним явищам, соціально-психологічна служба здійснює дослідження, які окреслюють загальну картину соціально-психологічного клімату в закладі освіти:

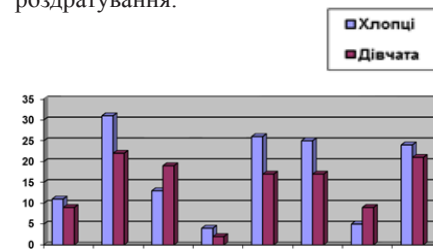
- ✓ анкетування «Мій колектив»;
- ✓ методика визначення рівня агресії Басса-Дарки;
- ✓ анкетування «Булінг»;
- ✓ опитувальник «Домашнє насильство»;

✓ проєктивна методика «Кактус» для учнів з особливими освітніми потребами.

В анкетуванні «Мій колектив» брали участь 258 учнів з 13 груп. Середній результат анкетування – 57,4 (максимально можливий бал – 60). Отже, можна зробити висновок, що психологічний клімат учнівського колективу – позитивний.

За результатами методики Басса-Дарки у хлопців переважає вербальна агресія, почуття провини та роздратування, у дівчат – вербальна агресія та роздратування.

Аналіз результатів анкетування «Булінг» показав, що 37% здобувачів освіти зазнавали цькування ще в школі, а за допомогою зверталися лише 17%.

Аналіз результатів опитувальника «Домашнє насильство» виявив, що, на жаль, частина учнів вважають, що насилля в родині – особиста справа сім'ї, яка не повинна розголошуватися. Можна простежити взаємозв'язок: близько 30% учнів зазнавали насилля і майже стільки – чинили над іншими.

За результатами проєктивної методики «Кактус» визначається низький рівень агресії учнів з особливими потребами, прояв захисної реакції на агресію та непорозуміння оточуючих.

На основі отриманих результатів досліджень соціально-психологічна служба складає план заходів щодо

формування безпечного освітнього середовища: підвищення рівня правової обізнаності; сприяння розумінню свобод людини; навчання відстоювати свої права та поважати права інших; надання інформації щодо відповідальності за скоєння булінгу, дискримінації та насилля. У результаті такої діяльності змінюється взаємовідношення учасників освітнього процесу, формується небайдуже ставлення до жорстокого поводження з людьми, здатність критично аналізувати інформацію.

Важливий напрямок діяльності з формування безпечного освітнього середовища є профілактична робота, яка передбачає формування та розвиток навичок: емпатії, толерантності, конструктивного вирішення конфліктних ситуацій, зниження рівня агресії, співробітництва.

Також проводиться індивідуальна робота з батьками, які ухиляються від належного виконання батьківських обов'язків, здійснюється тісна співпраця з соціальними службами щодо надання допомоги родинам, які опинилися у скрутних життєвих обставинах. Залучення громадських організацій, благодійних фондів, працівників органів ювенальної превенції підвищує ефективність виховного процесу.

У рамках тижня профілактики насильства, який включає низку заходів з усіма учасниками освітнього процесу: виступи на педагогічній раді, профілактичні та просвітницькі заходи, залучаються представники правоохоронних органів, соціальних працівників благодійного фонду «Благо» та ін.

Так, спеціаліст Сектору ювенальної пробації Яна Шляхтіна провела тренінг «СТОП БУЛІНГ», на якому розповіла учням про булінг, його наслідки та відповідальність за його прояви. Представники соціального будинку «Компас» провели для підлітків тренінгові заняття за темою: «Права людини та дитини».

Соціально-психологічною службою проводяться тренінгові заняття з елементами казкотерапії для учнів з особливими освітніми потребами – «Уміє сказати – НІ!», на нарадах для педагогічних працівників розглядаються ознаки, за якими можна впізнати жертв булінгу та домашнього насильства, причини та наслідки, відповідальність за скоєння та замовчування, пропонується алгоритм дій педагогів у разі виявлення випадків домашнього насильства та булінгу.

Отже, освітнє середовище – складний, багатовимірний організм, який має потужний потенціал для формування інформаційно-комунікаційних та соціальних компетентностей здобувачів освіти.

Роль соціально-психологічної служби у формуванні безпечного освітнього середовища є однією з ключових, оскільки вона вивчає та аналізує соціальні умови розвитку здобувачів освіти, здійснює соціальний супровід учнів, які перебувають у складних життєвих обставинах, сприяє захисту прав. Тому формування безпечного освітнього середовища повинно мати системний, комплексний підхід, який направлений на захист прав та збереження гідності кожного учасника освітнього процесу; належне розслідування випадків булінгу, домашнього насильства чи дискримінації; притягнення до відповідальності кривдників та зміну їхньої поведінки.

Список використаних джерел

1. Блинова О.Є. Соціально-психологічна безпечність освітнього середовища як чинник позитивного психологічного клімату студентської групи / О.Є.Блинова, І.Пльницька // Теоретичні і прикладні проблеми психології. – 2019. – №1. – С.298-309. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tiprr_2019_1_34.

2. Васянович Г.П. До поняття безпеки освітнього середовища: аспекти дослідження / Г.П.Васянович // Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна». – 2017. – №13. – С.10-12. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Znpkhist_2017_13_4.

3. Водоласька Т.В. Модель доброзичливого до дітей освітнього середовища / Т.В.Водоласька // Постметодика. – 2012. – №5. – С.13-17. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Postmetodyka_2012_5_5.

4. Запобігання та протидія проявам насильства: діяльність закладів освіти. Навчально-методичний посібник / Андрєшкова В.Л., Байдик В.В., Войцях Т.В., Калашник О.А. та ін. – К.: ФОП Нічoga С.О. – 2020. – 196 с.

5. Лобач Н. В. Освітнє середовище як засіб формування інформаційно-аналітичної компетентності студентів // Наукові записки. – Вип. 5. – Серія: Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти. – Ч.1. Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В.Винниченка, 2014. – С.42-46.

6. Онлайн-курс «Дім (не)безпеки». – Режим доступу: <http://nonviolence.ed-era.com/>

7. Онлайн-курс «Недискримінаційний підхід у навчанні». – Режим доступу: <https://courses.ed-era.com/courses/course-v1:EdEra- Studena+Inc+1/about>

8. Онлайн-курс «Протидія та попередження булінгу (цькуванню) в закладах освіти». –

Режим доступу: https://courses.prometheus.org.ua/courses/course-v1:MON+AB101+2019_T2/about

9. Соболев Є.Ю. Булінг в освітньому середовищі – детермінанти та форми / Є.Ю.Соболев, А.О.Корнійченко // Наукові записки [Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка]. – Серія: Право. – 2020. – Вип. 8. – С.4-9. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/snslnnp_2020_8_3.

10. Цюман Т.П., Бойчук Н.І. Кодекс безпечного освітнього середовища: метод. посіб. / за заг. ред. Цюман Т.П. – К.: – 2018. – 56 с.

11. Юрко Н. Безпечне освітнє середовище: основні характеристики мобінгу та булінгу / Н.Юрко, І.Стифанишин, М.Проценко, Н.Тиндик // ЛОГОС. ОНЛАЙН. – 2020. – №11. –

Режим доступу: <https://doi.org/10.36074/2663-4139.11.02>.

ЦІНІСНО-ОРІЄНТАЦІЙНА ЄДНІСТЬ ПЕДАГОГІЧНОГО КОЛЕКТИВУ ЯК ПЕРЕДУМОВА УСПІШНОЇ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

НАТАЛІЯ ПЯТАК,
практичний психолог ДНЗ
«Слобожанський регіональний
центр професійної освіти»

Освіта: Харківський національний педагогічний університет ім.Г.С.Сковороди, 2015 рік

Кваліфікаційна категорія: «спеціаліст другої категорії»

Педагогічний стаж: 13 років

Стаж роботи практичним психологом: 3 роки

Кредо: "Щастя - це впевненість у тому, що ти на правильному шляху. Справжня психологія допомагає нам знайти цей шлях"

загального стану оточуючих його людей. Атмосфера (духовна) – це специфічний психічний стан групи людей, що проявляється у спілкуванні і

Сприятливий соціально-психологічний клімат в педагогічному колективі – одна з найважливіших умов успішної педагогічної діяльності, впровадження інноваційних систем навчання, формування готовності педагогів до реалізації нового в педагогічній практиці і, як наслідок, виховання цілісної, з почуттям власної гідності, високоморальної, психічно здорової людини, здатної поважати себе та цінувати життя іншої людини, усвідомлювати свою відповідальність за прийняття рішень.

Позитивний соціально-психологічний клімат педагогічного колективу – це передумови для розвитку кожного учасника освітнього процесу та розвитку суспільства в цілому.

Одним із перших розкрив зміст соціально психологічного клімату дослідник В.М.Шепель. Психологічний

клімат, на його думку, – це емоційне забарвлення психологічних зв'язків членів колективу, що виникає на основі їх симпатії, збігу характерів, інтересів, схильностей. Він вважав, що клімат стосунків між людьми в організації складається з трьох складових. Перша складова – це соціальний клімат, який визначається усвідомленням спільних цілей і завдань організації.

Друга складова – моральний клімат, який визначається прийнятими моральними цінностями організації. Третя складова – це психологічний клімат, тобто ті неофіційні стосунки, які складаються між працівниками [2].

Соціально-психологічний клімат характеризується специфічною для спільної діяльності людей атмосферою психічного та емоційного стану кожного працівника і залежить від

стилі спільної діяльності. Це нестійка, динамічна сторона колективної свідомості. Атмосфера групи проявляється через характер психічного настрою, який може бути діяльним, споглядальним, життєрадісним, песимістичним, цілеспрямованим, анархічним та ін. [1].

На відміну від атмосфери соціально-психологічний клімат характеризує не ситуативні зміни в переважаючому настрої людей, а лише його стійкі риси. Таким чином, соціально-психологічний клімат – переважна і відносно стійка духовна атмосфера, або психічний настрій колективу, що виявляється як у відносинах людей один до одного, так і в їх ставленні до загальної справи [1].

Міжособистісні відносини здійснюють на людину багатогранний вплив. Від них залежить не лише емоційний тонус, але й стан здоров'я. Тому вивчення міжособистісних відносин має велике значення для оптимізації психологічного клімату у колективі та підвищення ефективності його діяльності.

Одним із критеріїв, за допомогою якого можна визначити психологічний клімат, є показник «ціннісно-орієнтаційна єдність групи». Взаємовплив ціннісних орієнтацій та міжособистісних відносин можна розглядати з емоційної сторони та зі сторони спільної діяльності. Виявляється, для того, щоб люди краще розуміли один одного, необхідно щоб їх щось об'єднувало, а об'єднують їх спільні цінності, котрими вони керуються у житті.

Збіг найбільш значущих цінностей у тих, хто працює в одному колективі,

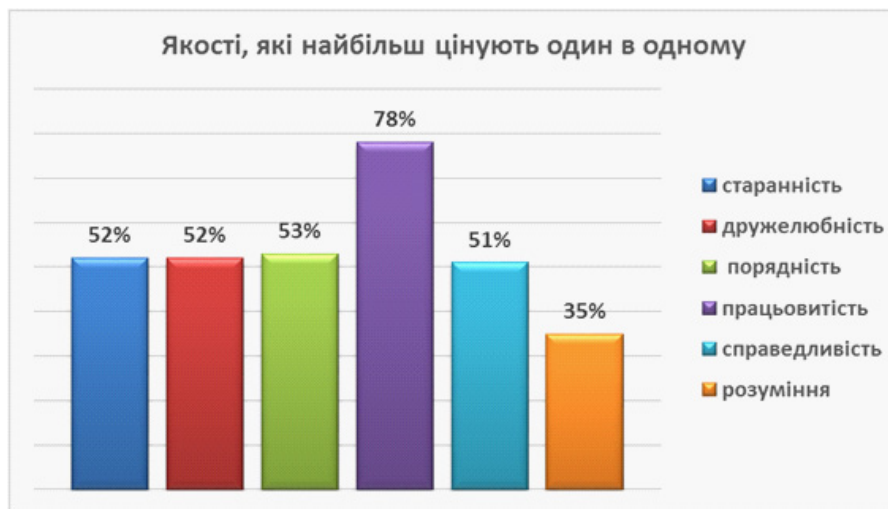

Рис. 1. Якості, які найбільш цінують один в одному (кількість виборів у % від кількості учасників).

викликає між ними симпатію, довіру, бажання спільно працювати. Якщо ж цінності відрізняються, то це викликає непорозуміння, антипатію, недовіру і навіть конфлікти.

Показником позитивного психологічного клімату колективу є ступінь єдності поглядів, переконань, орієнтацій членів колективу по відношенню до явищ (осіб, подій), значимих для реалізації діяльності. Можна виділити ціннісно-орієнтаційну єдність як показник групової згуртованості та характеристику рівня співпадіння поглядів, оцінок, позицій членів групи по ставленню до об'єктів, найбільш значущих для здійснення діяльності, в нашому випадку педагогічній [3].

Вивчаючи міжособистісні відносини та ціннісні орієнтації людей, що знаходяться у певних групах, можна дізнатися, чому існують незрозуміння і конфлікти, неприйняття когось.

Корегування цих явищ призведе до позитивних взаємовідносин між співробітниками, поліпшення їх фізичного та психологічного стану, а також до підвищення працездатності. Тож у спільній діяльності для досягнення високих результатів у роботі важливі сприятливі міжособистісні відносини у колективі, тобто схожі ціннісні орієнтації працівників.

З метою визначення згуртованості педагогічного колективу та ціннісно-орієнтаційної єдності колективу ДНЗ «Слобожанський регіональний центр професійної освіти» було проведено дослідження за допомогою методики визначення ціннісно-орієнтаційної єдності групи (В.С.Івашкін, В.В.Онуфрієва), метою якого є діагностика узгодженості думок членів колективу по ставленню до значущих для неї об'єктів, ситуацій, подій та ін.

Було запропоновано вибрати із запропонованого списку 5 якостей, найбільш цінних для успішної спільної роботи. Весь список включав у себе якості, які діляться на три групи: емоційні якості, ділові якості, моральні якості.

За результатами діагностики за даною методикою маємо, що якості, які найбільш цінують один в одному та набрали найбільшу кількість голосів, це: дружелюбність, порядність, старанність, працьовитість, справедливість, розуміння (рис. 1). При цьому три якості є складниками моральної сфери, дві – це ділові якості, і одна – з емоційної сфери. Майже 80% вважають, що працьовитість, тобто прагнення і бажання виконувати свою роботу, є головною рисою, яка повинна бути присутня у кожного члена педагогічного

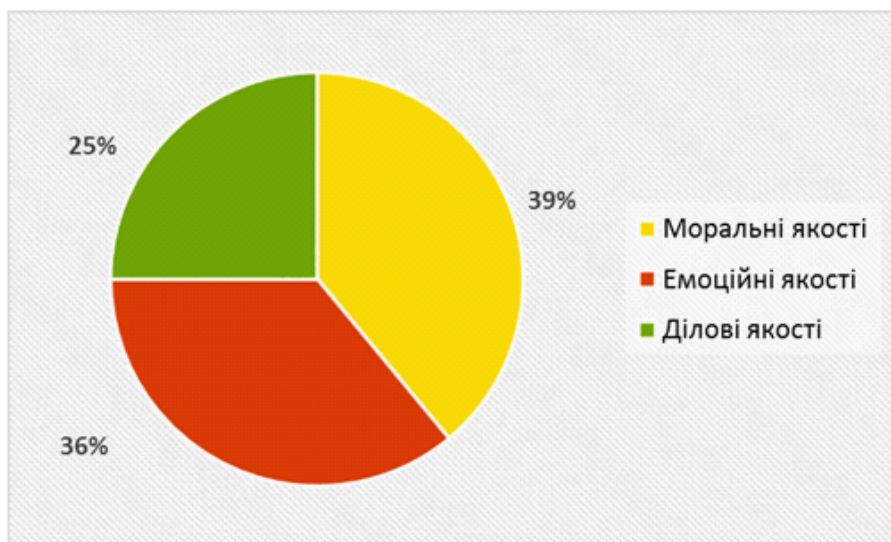

Рис. 2. Визначення опосередкованої групової згуртованості.

колективу.

За результатами визначення опосередкованої групової згуртованості отримали відсоткове співвідношення трьох шкал: емоційні якості (Е) – 36%, ділові якості (Д) – 25%, моральні якості (М) – 39% (рис. 2). Таким чином, дане співвідношення відображає основні орієнтації в групі і говорить про те, що якщо $M + D > 60\%$, а ми маємо $25\% + 39\% > 60\%$, то групова згуртованість висока.

Визначивши коефіцієнт ціннісно-орієнтаційної єдності колективу, маємо $C = 58\%$, що говорить про високий рівень ціннісної єдності педагогічного колективу.

Колективи з високою ціннісно-орієнтаційною єдністю характеризуються співчуттям один до одного, готовністю надати реальну допомогу іншій людині, поділитися досвідом, підтримати. Взаємодопомога та співпраця не обмежуються виключно життям закладу освіти, вони розповсюджуються на інші сфери життя. У колективі, де ціннісно-орієнтаційна єдність є високою, існують дуже близькі за змістом погляди на те, яким повинен бути освітній процес, як повинна організуватися робота. І це є запорукою ефективною, цілеспрямованою, вмотивованою, усвідомленою праці кожного педагога в колективі.

Список використаних джерел

1. Коломінський Я.Л. Психологія педагогічного менеджменту: Навч. посіб. / Я.Л.Коломінський. – К., 1996. – 350 с.
2. Москаленко В.В. Соціальна психологія. Підручник. Видання 2-ге, виправлене та доповнене / В.В.Москаленко. – К: Центр навчальної літератури, 2008. – 688 с.
3. Обозов Н.Н. Психология межличностных отношений / Н.Н.Обозов. – К., 1990. – 192 с.
4. Орбан-Лембрик Л.Е. Соціальна психологія: Навчальний посібник / Л.Е.Орбан-Лембрик. – К.: Академ видав., 2005. – 448 с.

ЛІЛІЯ БОНДАРЕНКО,
*соціальний педагог ДНЗ
«Харківський регіональний
центр професійної освіти
поліграфічних медіатехнологій та
машинобудування»*

Освіта: Харківській національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2012 рік

Кваліфікаційна категорія: «спеціаліст першої категорії»

Стаж роботи: 9 років

Кредо: «Виховання дитини – це не мила забава, а завдання, що вимагає капіталовкладень – тяжких переживань, зусиль безсонних ночей і багато, багато думок». Януш Корчак

У сучасному житті підлітки все частіше бачать себе та своє життя виключно через екрани смартфонів. В інтернет-просторі наразі можна знайти все: і цікавий фільм, і реферат, і нових

ФОРМУВАННЯ МЕДІАКУЛЬТУРИ ПІДЛІТКІВ ТА РОЗВИТОК ЇХ ОСОБИСТОСТІ

друзів, не виходячи з дому. Однак, стикаючись з тим, що люди перестали жити в реальному житті та необхідність «законів» та «правил» інтернету, дуже часто підлітки наражають себе на халепу. Тому, навчити учнів основам медіакультури – це одне з найактуальніших завдань соціально-психологічної роботи.

У ХХ столітті була створена нова інформаційна структура, яка дала змогу багатьом розвиненим країнам протягом декількох років перейти від індустріального суспільства до інформаційного. У ході цих перетворень виникли нові засоби масової комунікації, що з'єднують між собою різні види людської діяльності, розділені до того часом і простором. Але, створюючи нові види комунікації, людство постійно балансує між полюсами «створення і освоєння», між все більш прискореними вимогами життя і необхідністю осмислити нове і навчитися жити з ним у гармонії. Особливо сприйнятлива до всього нового, як відомо, молодь, не стримувана традиціями і спрямована

КАРИНА ШУТЬ,
*практичний психолог ДНЗ
«Харківський регіональний
центр професійної освіти
поліграфічних медіатехнологій та
машинобудування»*

Освіта: Харківській національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2015 рік

Кваліфікаційна категорія: «спеціаліст»

Стаж роботи: 5 років

Кредо: «Все можливе. На неможливе просто потрібно більше часу». Ден Браун

в майбутнє. У той же час саме вона є жертвою інформаційного буму й перша приймає на себе всі удари і негативи сучасного інформаційного простору. Взаємовідносини молоді з новими засобами масової комунікації складаються і розвиваються в багатьох сферах: від дозвіллевої до навчально-професійної.

Але спочатку давайте розберемося, що так приваблює підлітків у соціальній мережі?

Одне з ключових питань підлітково-го віку є самоідентифікація та «пошук» себе у подальшому житті. Також не варто забувати, що саме оточення однолітків стає найавторитетнішим висновком. Інтернет та соціальна мережа включає в себе рішення цих двох аспектів. По-перше, підліток може знайти собі однодумців по всьому світу, по-друге, використовуючи маску анонімності може на деякий час стати будь-ким.

Мега статті – обґрунтувати взаємодію здобувачів освіти і сучасної медіакультури. Вивчення цієї проблеми дозволить не просто враховувати специфіку цих взаємовідносин при побудові процесу навчання у закладі освіти, але й певною мірою оптимізувати як освітній, так і виховний процес.

Предметом вивчення є особистісна медіакультура, яка передбачає оволодіння знаннями, уміннями, досвідом у сфері медіареальності.

Метою діяльності соціально-психологічної служби в даному напрямку є:

- формування теоретичної бази знань учнів з основ медіакультури і практичних навичок ефективної та безпечної взаємодії з інформацією, отриманою з медіаджерел, у тому числі з урахуванням використання засобів сучасних у повсякденній практичній, зокрема навчально-пізнавальній діяльності учнів та міжособистісному спілкуванні;

- започаткування основ медіакультури, вираження себе в сучасному медіапросторі.

Досягнення мети передбачається через вирішення таких завдань:

- дослідити рівень медіакультури

учнів;

- створити умови для творчого розвитку учнів, їхнього критичного мислення шляхом формування свідомого ставлення до медіапродукції;

- навчити практичних умінь: ефективного пошуку необхідної медіаінформації, її аналізу, відокремлення від непотрібної.

Науковці слушно зауважують, що роль медіакультури, яка є комплексним засобом опанування людиною соціальних, інтелектуальних, моральних, художніх, психологічних аспектів навколишнього світу, зростає в суспільстві надзвичайно високими темпами. Рівень розвитку сучасних засобів масової комунікації та специфіка їх впливу на особистість доводять, що медіа – глобальний феномен, явище, яке має потужний вплив на освітнє середовище [1].

В основі терміну «медіакультура» лежить поняття «медіа» (від латинського «*media*», «*medium*» – засіб, посередник). Термін був вперше введений канадським соціологом М.Маклюеном у кінці ХХ ст. й означав «масову культуру» («*mass-media*») [2]. Показово, що з кінця ХХ – початку ХХІ ст. термін набув статусу науковості [3;4;5].

Пріоритет належить зарубіжним дослідникам (А.Базен, М.Маклюен, Г.Маркузе, Х.Ортеги-і-Гассет, Е.Тоффлер та ін.). На вітчизняних теренах ця проблема була в центрі уваги таких дослідників, як М.Бахтін, Л. Виготський, Л.Гумільова, В.Біблер, Г.Онкович та ін. Підходи в розумінні медіакультури різні вже тому, що сам феномен надзвичайно різноплановий і складний, часто вислизає з поля уваги дослідника через свою суперечливість. Більшість дослідників згодні визнати медіакультуру як особливий тип куль-

тури інформаційної доби, що є посередником між суспільством і державою, соціумом і владою.

Один з провідних фахівців у галузі медіакультури Н.Кирилова дає таке визначення медіакультури: «...сукупність інформаційно-комунікативних засобів, матеріальних та інтелектуальних цінностей, вироблених людством у процесі культурно-історичного розвитку, що сприяють формуванню суспільної свідомості та соціалізації особистості. Медіакультура включає в себе культуру передачі інформації та культуру її сприйняття; вона може виступати показником рівня розвитку особистості, здатної приймати, аналізувати, оцінювати медіатекст, займатися медіаторчістю, засвоювати нові знання у галузі медіа» [4].

В українській мові як синонім слова «медіа» широко використовуються терміни «засоби масової інформації» (ЗМІ) і «засоби масової комунікації» (ЗМК), в яких міститься ідея зв'язку між різними структурами суспільства і світу в цілому. ЗМК наділені властивістю впливати на сприйняття навколишнього світу. Запорукою результативного впливу мас-медіа є сила повторення, суть якої полягає в тому, що на соціалізацію впливає неoderжувана інформація, а сила повторення, що властива ЗМК [6].

Відомий дослідник у галузі медіакультури А.В.Шариков вважає, що медіакультура – це «частина загальної культури, пов'язана зі ЗМІ, яка проявляється в соціальному плані як медіакультура суспільства, особистісному як медіакультура людини, коли акцентується взаємодія людини зі світом медіа, її сприйняття і творче самовираження через ЗМК, які в кінцевому підсумку забезпечують повноцінне включення людини в життя суспільства [7].

Основне завдання медіаосвіти полягає в системному і компетентному вихованні підростаючого покоління, яке треба вчити не тільки адекватно користуватися різноманітними медійними засобами, а й розуміти закономірності їх функціонування, знати особливості технологій впливу ЗМК, а головне – критично мислити, розвивати особистісне, оцінне ставлення до продукції мас-медіа та спиратися на етично-естетичні орієнтири в процесі сприймання візуальних компонентів медіа-продукції.

Останні півстоліття люди стали свідками кількісного і якісного зростання інформаційних засобів комуніка-

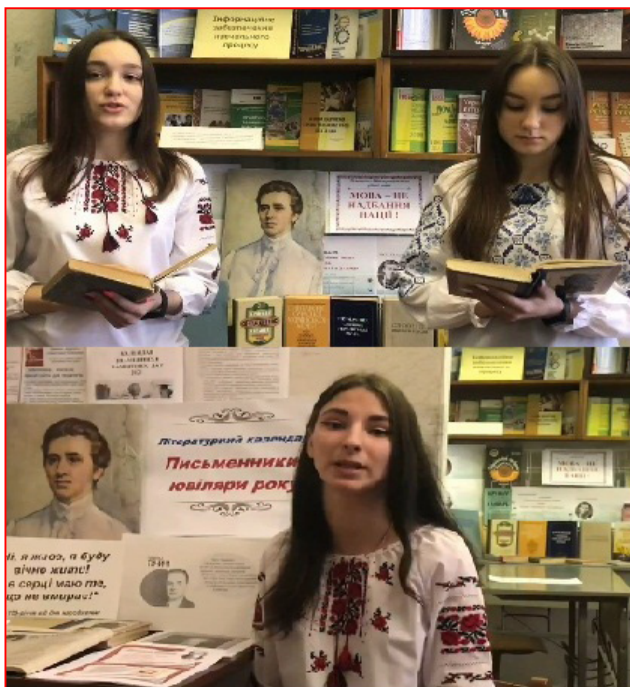

ції, без яких неможливо уявити сучасне життя. Як відомо, феноменами епохи Модерну (початок – середина ХХ ст.) стали масовий друк, малюнок, телеграф, телефон, радіо, кіно, трохи пізніше телебачення. Коли було взято курс на «масову грамотність» (на прикладі нашої країни), були побудовані тисячі бібліотек і театрів, безліч видавництв, кіно і телестудій.

При переході до інформаційного суспільства складовими цивілізації стали: кабельне і супутникове телебачення, відео, Інтернет, цифрове кіно і фотографія, електронна пошта, стільниковий зв'язок, CD-Rom, DVD. Усе це змішується, поповнюється, розширюється, комбінується, причому швидкість цих процесів з кожним днем прискорюється, формуючи єдиний інформаційний простір. З'явилися поняття «інфосфера», «кіберпростір», цілком логічні в контексті процесів глобалізації. У цьому сенсі медіакультура служить метою, засобом і умовою прогресивного сценарію розвитку людства. Але вчені відзначають і негативні сторони взаємодії людини і ЗМК. Наприклад, Н.Б.Кирилова зазначає, що «розмивання кордонів між «масовим» і «елітарним» стало відмінною рисою культурної парадигми інформаційного суспільства, орієнтованого на єдність ідей і компроміс естетичних позицій. Комп'ютерні і телекомунікаційні технології стають своєрідним інструментом інформаційної, політичної та духовної експансії, засобом для створення нових соціальних світів». Медіакультура, безперечно, належить до інноваційних процесів, на які, як відомо, більш за все відгукується молодь. Це підтверджують дослідження, проведені як у нашій країні, так і за кордоном [8].

Тепер звернемося до конкретних форм комунікації. Саме Інтернет володіє можливостями, завдяки яким з безлічі його сучасних медіазасобів, без перебільшення, можна віднести до числа пріоритетних [9]. За своєю природою Інтернет виявився найбільш гнучким інформаційним каналом, здатним мати все більш зростаючий вплив на природу комунікацій і соціальну взаємодію. За допомогою Інтернету змінилося наше уявлення про час і простір.

Відкриття нових миттєвих каналів транслокальної і трансчасової

комунікації висуває нові вимоги до користувачів всесвітньої павутини. Руйнуючи звичне людське спілкування, «віртуальні світи», що виникли в Інтернеті, стають територією, де можна створювати нові форми спілкування та простору самореалізації. Інтернет можна уподібнити «вируючому котлу» смаків, стилів, напрямів. При цьому, на думку багатьох дослідників, Інтернет може розглядатись як «культурний контекст», нове місце для створення союзів, об'єднаних спільними віраями і поділюваними практиками. В Інтернеті можна встановлювати особисті відносини, нічим не пов'язані, крім обміну інформацією в чатах, соціальних мережах або в комунікації віч-на-віч через e-mail чи Skype.

Таке споживацьке ставлення до медіа є, безумовно, визначальною рисою молодіжної культури з часів розвитку молодіжного ринку з середини ХХ ст. Однак Інтернет стоїть одноосібно у низці «традиційних» медіа за раніше невідомої інтерактивної можливості. Саме тому Інтернет створює величезний потенціал для творчого прояву молодих людей. І ці можливості дозволяють зробити набагато більше, ніж традиційні форми медіа. Це стає зрозуміло, якщо проаналізувати, яку можливість Інтернет створює для культурного дозвілля і просування власних інтересів молоді. Є ще одна причина, чому Інтернет можна вважати прерогативою молодого покоління. Цей інформаційний канал знаходиться в зоні, непідвладній контролю з боку дорослих, і деколи максимально задоволь-

няє потреби молоді в свободі.

Проблема взаємин медіакультури та молоді має свою специфіку ще й тому, що вона пов'язана з соціальною, естетичною та моральною незрілістю останньої. На певному етапі виникло питання: чи потрібно спеціально навчати молодь жити в гармонії з інформаційним простором або, нічого не роблячи, дозволити цій реальності бути некерованою, покладаючись лише на синергетичні процеси самоорганізації?

Психолого-педагогічний словник визначає медіаосвіту (від англійського media education і латинського media) як «напрямок у педагогіці, що передбачає вивчення закономірностей масової комунікації.

Основне завдання медіаосвіти – підготувати нове покоління до життя в сучасних інформаційних умовах, до сприйняття різної інформації, навчити людину розуміти її, усвідомлювати наслідки її впливу на психіку, опанувати способами спілкування на основі невербальних форм комунікації за допомогою технічних засобів і сучасних інформаційних технологій».

Отже, можна зробити такі висновки. Медіакультура в сучасному світі трактується як сукупність інформаційно-комунікативних засобів, матеріальних та інтелектуальних цінностей, вироблених людством у процесі культурно-історичного розвитку, що сприяють формуванню суспільної свідомості і соціалізації особистості, що включає в себе культуру передачі інформації та культуру її сприйняття.

Медіакультура – це об'єктивна реальність, яка існує і розвивається за своїми законами, це атрибут життя, де суспільство й особистість можуть виступати одночасно і споживачами, і творцями медіакультури. Поява і стрімка швидкість поширення нових інформаційних засобів викликали явище, що отримало назву «медіаосвіта».

На сьогодні виховна робота не втрачає актуальності, але змінюється під впливом тенденцій світу. Так, наприклад, у профілактичній роботі найбільш результативними є заходи із застосуванням відеоконтенту з участю учнів. Це має ряд переваг: по-перше, своєрідне тренування вираження думки не по думки, а на всебічний загал, по-друге, такий формат дає якісний результат,

адже учні заглиблюються в проблему та намагаються знайти вирішення. Існує і проблема у тому, що часто учні не знають про що і як говорити. Це результат і малого словникового запасу, і невміння виражати емоції, і сором'язливості. Однак, коли вони бачать результат роботи, то всі сумніви проходять. Уміння говорити словами, жестами та мімікою неоцінний скарб, яким володіє кожна людина, але не завжди вміє ним користуватися.

За результатами таких зйомок учні мають можливість подивитися на себе зі сторони, оцінити та обговорити слабкі та сильні сторони, вмотивувати себе на самовдосконалення та, зрештою, підвищити самооцінку.

Карантин, обмеження, соціальна дистанція змінила життя людей. Учням було вкрай важко, адже дистанційна форма роботи виключила соціальні знання та вміння. Тому робота соціально-психологічної служби була переведена у режим он-лайн та спрямована на виведення дітей з «соціальної тиші». У цьому допомогла методика «16 типів особистості» під редагуванням Маєрс-Бріггс. Цей тест можна пройти в онлайн режимі. Саме він показує особистісні вподобання людини. Після проходження тесту учням було запропоновано зняти відеопривітання на день захисту дітей, який традиційно відзначається 1 червня. Учні позитивно відгукнулися на проведення занять, адже тут вони мають змогу реалізувати свої вміння та навички з ІКТ у конкретній цікавій справі, створюючи інформаційні продукти. Педагог лише спрямовує ідеї учнів у потрібне русло, допомагає реалізувати їх на практиці.

Для визначених завдань, поставлених перед психологічною службою, пов'язаних із започаткуванням формування основ медіакультури підлітків та їх вираженням себе в сучасному медіапросторі, учні об'єдналися у 4 групи, а саме: «Ідейники», «Сценаристи», «Актори» та «Монтажники». І робота

почалась. «Ідейники» створили групи у соціальних мережах та месенджерах, де зі «сценаристами» розробляли план зйомок, акторів, сценарій, музичне оформлення. Потім сценарій поділявся на змістовні блоки, за якими закріплювалися «актори». У зв'язку з відсутністю можливості зустрічі віч-на-віч через карантинні обмеження кожен учасник-актор записував свої слова сам та передавав через інтернет у групу «монтажників». Ті, в свою чергу, частинами монтували відео, робили технічне покращення звуку, анімації та візуальне оформлення. У перших зйомках брала участь і соціальна-психологічна служба.

З 1 вересня колектив талановитої молоді поповнився учнями І курсу, які за особистою ініціативою взяли участь у тестуванні, виявили приховані здібності, залучилися до даного напрямку роботи та залюбки розкривали свій потенціал. За цей час учні взяли участь у 10 відеопривітаннях (Міжнародний день захисту дітей, випускний 2020 року, День збройних сил України, свято Миколая, новорічне відеопривітання, Міжнародний жіночий день) та тематичних роботах (відеопривітання з нагоди 100-річного ювілею від дня заснування Дніпровського міжрегіонального училища з поліграфії та інформаційних технологій, 150 років з дня народження Лесі Українки, буктрейлер до книги «Гайдамаки» Т.Г.Шевченка, відеоекскурсія до музею трудової та бойової слави ДНЗ «Харківський регіональний центр професійної освіти поліграфічних медіатехнологій та машинобудування», профорієнтаційний відеоролик-презентація професії друкаря), не збираються зупинитися на досягнутому та мають перспективні ідеї в подальшій творчій спільній діяльності.

З результатами роботи можна ознайомитися за посиланням: <https://drive>.

[google.com/mobile/folders/1bGGndnuiyyA4SdOe8ea4UrrFujL1M5IN/1dQhuiu4QNwgJLGhI4R6UBFXwIyT41a?sort=13&direction=a](https://drive.google.com/mobile/folders/1bGGndnuiyyA4SdOe8ea4UrrFujL1M5IN/1dQhuiu4QNwgJLGhI4R6UBFXwIyT41a?sort=13&direction=a)

Ми дуже задоволені, що змогли знайти таку форму креативної роботи здобувачів освіти, яка об'єднує вподобання учнів і виховний процес. Результати роботи свідчать про тенденцію зростання медіаторчості учнівської молоді, розвитку її критичного мислення, активного осмисленого перебування в інформаційному середовищі, формування медіакомпетентності. Практичне значення досвіду полягає в тому, що систематично проводяться заходи з метою розвитку медіакультури здобувачів освіти, розробляються матеріали до занять з учнями (медіатека) та створюється банк мультимедійних творчих проєктів (відеоконтент), який постійно доповнюється новими ідеями.

Список використаних джерел

1. Найдюнова Л.А. Медіапсихологія: основи рефлексивного підходу: підручник / Л.А.Найдюнова; Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. – Вид. друге, стер. – Кіровоград: Імекс ЛТД, 2015 – 244 с.

2. Череповська Н.І. Візуальна медіакультура: розвиток критичного мислення та творчого сприймання. Методичні рекомендації до медіаосвітнього курсу «Медіакультура» для старшокласників загальноосвітніх навчальних закладів / Н.І.Череповська. – К.: МІЛЕНІУМ, 2014. – 116 с.

ВІСНИК Реєстраційне свідоцтво
ЖК №128
видане 01.02.94р.
ПРОФОСВІТИ

Головний редактор
Редактор
Літературний редактор
Технічний редактор, верстка

Т.О.РУСЛАНОВА
Н.Г.СОЛОГУБ
О.І.ГОРСНКОВА
О.В.ЯКОВЕНКО

Адреса редакції та видавця:
61121, м. Харків, вул. Владислава Зубенка, 37, 4 поверх,
Науково-методичний центр професійно-технічної освіти у Харківській області
Тел. 64-68-60

Зверстано та надруковано в лабораторії науково-методичного забезпечення та моніторингу якості НМЦ ПТО за адресою:
61121, м.Харків, вул.Владислава Зубенка, 37
Електронна версія газети розміщується на інформаційно-освітньому порталі «ПТО Харківської області» ptu.org.ua

*Рукописи не повертаються і не рецензуються. Відповідальність за зміст інформації несе її автор.
Точка зору авторів матеріалів може не збігатись з позицією редакції.*